

אוצר זה זכרית

מאמרים הלכתיים, רפואיים ומעשיים בעניני ברית מילה
יצא לאור על ידי מכון "ברית מילה כהלכה" המכון הראשון ללימוד מקצועי של אומנות המילה

גיליון ג' • אלול תשפ"ד

מפתח לאוצר

כתב הגר"א (בתיקוני"ז תיקון כ"א לדף ג"ד ע"א) כי שני בריתות יש בו באדם, ברית הלשון וברית המילה, ושניהם דעת, אלא שזה בגופני ע"י ברית המילה, והדיבור שהוא ברוחני.

אחר שזכינו שהתקבלו הגליונות הקודמים בברכה ובשמחה אצל תופסי התורה ואומנות המילה די בכל אתר ואתר - שמחים אנו להגיש שוב בפני לומדי התורה והעוסקים במלאכת הקודש, את מבחר חידושי התורה והידועות הנצרכות במלאכה נעלה זו, היא מלאכת המילה.

בגליון הקודם הגשנו בפני הקוראים פולמוס יסודי בעניני ברית מילה בדלקת עיניים, וזכינו לתגובות רבות ומגוונות, כדי לא לחזור על כיוונים דומים פעמים רבות, בחרנו מבין התגובות להציג לפני הקוראים את עיקרי השיטות שהתקבלו בענין זה. ונקווה שיהיו הדברים לתועלת.

בגליון זה אף הוספנו מדורים חדשים כפי בקשות הקוראים, וכפי שענינכם תחזינה מישרים, והננו מתכבדים להזמין את כל קהל הקוראים לשלוח ממבחר כתבי ידם וחידושיהם לפרסום בכל מדורי הגליון, וכן רעיונות ועצות לשיפור לתועלת הרבים, ומלאה הארץ דעה.

בכבוד ה'
העורך

תוכן הענינים

אוצר המאמרים.....
נולד מהול חלק ב' - האם נמצא בימינו נולד מהול לגמרי?
המודול הרב יחזקאל משה קרין

אוצר הלכה למעשה.....
ברית בדלקת עיניים
הרה"ג דוד מורגנשטרן שליט"א

אוצר הנידון ההלכתי.....
ברית בחשש לדלקת עיניים
המודול הרה"ג מנחם מנדל פוקס שליט"א

אוצר הרפואה.....
דלקת עיניים בברית
ד"ר בנימין יהודה [רובין] זילברמן

אוצר הראיונות.....
ברית בדלקת עיניים - חוו"ד רפואית
ד"ר בנימין יהודה [רובין] זילברמן ירושלים
רופא חרדי, ומנחה ותיק בבית חולים שערי צדק

אוצר הפולמוס.....
תגובות הרבנים והמודלים - לפרסום בגליון הבא

אוצר הלכות המוחל.....
האם יש מעלה למול בזריזות
המודול הרב שמואל הכהן רוטליר - ירושלים

אוצר הפוסקים.....
פסקי הלכה מרבנים בעניני ברית מילה

אוצר הנידונים.....
נידונים הלכתיים

אוצר הסיפורים.....
אם בחוקותי תמולו

אוצר העצות.....
טיפ למוחל

אוצר המכתבים.....
מכתבים למערכת

אוצר האמרות.....
אמרות ופתיגים בענין ברית מילה

אוצר המאמרים

המוהל הרב יחזקאל משה קיין

נולד מהול חלק ב' - האם נמצא בימינו נולד מהול לגמרי ?

דהיינו שעור הפריעה היה שלם) ושאלתי למוהלים וגם הם לא ראו.

ובספר "אות שלום" לאדמו"ר בעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש, [שהי מפורסם למוהל מומחה בהונגרי שלפני מלחמת העולם השני] האריך מאוד בענין זה, ונעתיק כל אריכות לשונו שם: [רס"ג ד] והנה ידוע, כי בימינו לא שמענו כלל שיהי' נולד מהול לגמרי היינו שיהי' חוט העטרה נחגלה כולו, ועל ידי צעה"י נמולו לאלפים וצחוכם אירע כמה פעמים ילדים אשר קורים להם "נולד מהול", ולא היה שום אחד נולד מהול ממס שכל יהיו כריכין לחתוך חוט ערלה המקיף את חוט העטרה כולה או רובה, והגם שאינו דבוק החוט בשר הזה לעטרה, מכל מקום הוא ערלה כמו שאר ערלה התלויה בגיד ערלן. וכן אדמו"ר ה"ק זלללה"ה זי"ע הי' מוהל מומחה גם כן, והגיד לי כן שמעולם לא בא לידו נולד מהול גמור, וכן זקן מוהל מומחה שהי' פה"ק [פה הקהילה] צעיר הגדולה וכן מעוד כמה מוהלים מומחים זקנים שהעידו כן. על כל אין צריך להאריך כלל בהך שכתב בזה מן המחבר, למצדקי' צמראית עין ולא צפרזלא וכו' שממתינים לו הרבה וכו', כיון שאינו שכיח בדורותינו, ואם יש מי שקורין 'נולד מהול', אינו 'ערלה כבושה' שצריך לחפש ולמצדקי' בתחבולות וכיוצא, אך חוט הערלה נראה סביב לעין כל. וכן כתב צ'סלחן גבוה' בזה וזה לשונו, ובזמן הזה לא ראינו חינוך שנוכל כשהוא מהול מכל וכל, אלא חצי מהול דהיינו ראש העטרה מגולה וההקף מכוסה, ואותו העור אנו חותכין אותו טבעת עגול ומצרכין עליו כדרך שאר חינוקות דלא גרע מצינים המעכבים המילה עכ"ל ה'סלחן גבוה', וישכח כמה פעמים שאין נמצא לחתוך טבעת עגול כולו, רק כמו חצי טבעת בצד אחד ותחתיו במקום

המשך למאמר שהתפרסם
בגיליון הקודם (גיליון 2)

תמצית חלק א' של המאמר: סיבת הטפת דם ברית ב'נולד מהול' הוא משום ספק 'ערלה כבושה', היינו שאנו מסופקים אם אכן נולד מהול ממש ללא כל ערלה, ואז אין צורך אפילו בהטפת דם ברית. או שמא יש כאן במקום כל שהוא ערלה מוסתרת המכונה 'ערלה כבושה' ויש לנסות להסירה, ובאין אפשרות כזו יש לכל הפחות להטיף דם ברית. וערלה כבושה היינו שדבוקה לבשר העטרה ואינה ניכרת. ועל דעת האבני נזר' ההולך בשיטת הראב"ה, וכן נהגו המוהלים מעולם, להטיף דם ברית בעור הגיד הסמוך לעטרה, וכן נקט ה'כורת הברית. ואילו החזון אי"ש הוכיח מדברי האור זרוע' נגד המנהג שהיה מעולם, שיש להטיף מהעטרה דווקא, וכן נראה מה'מגדל עוז' להיעב"ץ וה'דרך החיים' וה'ברית אברהם'. והובא שם דעת הפוסקים למעשה. עיי"ש.

האם מצוי 'נולד מהול' ו'ערלה כבושה'?

אחר שהבנו מהי 'ערלה כבושה' ומהיכן מטיפים דם ברית. עדיין יש לתמוה על זאת, שמוהלים מעידים כבר מאות בשנים, שלא נמצא כזאת 'נולד מהול' ו'ערלה כבושה'.

בשו"ת 'אבני נזר' (חלק ח"ט סימן קכ"ד) כתב וז"ל: צענין ניכר ערלה כבושה, לדעתי הוא כמו הלכתא למשיחא, כי אין המוהלים מצינים בזה כלל. ואני סנדק כמה שנים גם שאלתי הרבה מוהלים ולא נראה ערלה כבושה מעולם.

ובספר בריח התיכון כתב: ובהיותי מוהל שנים רבות, לא שמעתי ולא ראיתי עור המילה שהוא כבוס, (למעט פעם אחד שמלנו ללא מספיק אור, ולמחרת בזמן הולאת התחבוסת ראינו שלא היה פריעה,

ז"ל. ומי יודע כמה מכשולות שיאלצו ממוהלים כאלו אשר הגיחו לזני ישראל כערכים בלא הודע, ומלתי אותו אז בצרכה בעזה"י כדת של תורה.

שוב ראיתי בצרכת רצ"ה [להגאון מלצוב מהרצ"ה אורינשטיין ז"ל, סי' פ"א] שכתב וז"ל, תוכן השאלה, תינוק נולד מהול גמור, וביום השמיני נאספו כל המוהלים וגם הבד"ץ לעיין עליו, וראו כי כל העטרה מגולה והטיפו דם ברית קדוש וכה, ולאחר ימים מועטים נראה כי עור מחפה העטרה בין בקישוי בין שלא בקישוי, ורק בראש העטרה מגולה מעט יותר משליש, ותהיה לפלא מאין נולד זה בימים מועטים, ביחוד שהולד אינו מסורבל ובעל בשר, ואמרו שני אחים מוהלים כי ביום השמיני ראו כי למטה מהעטרה הי' עור הגיד עב וכזה, [כלומר נפוח] ומדמין אפוא כי עור העטרה נתקפל למטה ונכבש שם ונלכזה, [מה שקוראים בזמנינו 'פארא פימוזיס', דהיינו שמכיוון שהייתה ערלה פתוחה מאוד, שמא נעשתה כאן הפשלה, שנפשל עור הערלה אל מעבר לעטרה – ללד הגוף, והתנפח ונתפס שם] וכשנתרפא [כשייחד הנפוחות] חזר למקומו, ושאר המוהלים והבד"ץ מכחישים זה ואומרים שהעור מהגיד לא הי' כזה, רה כעין קרעציל [שד"ט] עכ"ל השאלה... הרי דיכול להיות כזה, שבתחלה הוא נולד מהול גמור [כמו נמול אחר], ואחר כך יתהוה כזה, ודנתי לזכות את המוהלים בעיר הג"ל, כי אולי בזמן שהובא לפני כנוצר, כבר נתגדל הערלה עליו אחר כך. אך גם שם בתשובה הנזכרת הי' לפלא כמו שכתב שם, וחידוש הוא ולא גמרינו מיני' לומר שיוכל להיות כמה פעמים כן. עד כאן כל אריכות לשונו בספר 'אות שלום' הג"ל.

ובספר בית מאיר, [הובא בלקוט מפרשים במהדורת פרידמן א"ח שול"א ס"ה] כתב וז"ל: נשאלתי מגיסי... על דבר התינוק שנולד מהול, אך בתחילה בשעת לידה היה נולד מהול ממש, נראה לכל שכל העטרה היה מגולה, כאשר הגידה לי המילדת מרת ריזי תיכף אחר הלידה ביום שבת קודש, שבאתה לשאול מאתי אם המילה תדחה שבת. והשבתי נולד מהול אינו דוחה שבת, וביום האתמול דיינו יום ד' הגידה לי ששוב נתגדל העור ומחפה כל העטרה, עד ששוב אין נראה כמהול. והלכתי היום בעצמי וראיתי התינוק,

חוט העטרה יש שם עור הפריעה לפרוע] וכן כתב בספר 'מכשירי מילה' הובא גם כן בספר 'כורת הברית' כי נולד מהול לגמרי לא שכיח. וכן מאתתי בכללי המילה לר' גרשום בן ר' יעקב הגוזר [בספר 'זכרון ברית לראשונים'] בסופו כתב שכל נולד קצת מהול לפניו ובכל אלו שהשז שם לא אירע לו נולד מהול גמור. אולם בספר פחד יצחק [אות מ' ד"ה מילה גר שמל] הביא המחבר מעשיות משנת תע"ג ומשנת תל"ה שאירע לפניו תינוקות שנולדו מהול ממש והסכימו החכמים להטיף דם ברית ולברך [בשם ומלכות] אשר קדשנו במצוותיו וליוונו להטיף דם ברית וכמנהג עיר פירארה"ה עי"ש באורך.

ובכגון דא אריכין למודעי, במעשה אשר הובא לפני פעם אחת נער בן שנה, בן אחד מפה"ק [ספה הקהילה] אשר אשתו ילדתו בעיר נודע בגאלינען כשנסעה שמה לבית אביה ושבה עמו הנה, ושם בעיר הוא אמרו המוהלים ביום השמיני אז, כי הוא נולד מהול ואין צריך רק להטפת דם ברית, וכן עשו והטיפו דם קצת, והלכתי בו וראיתי כי הוא ערל גמור אשר אין צריך לשום דליקה והבחנת מצין, רק כל אחד ראה זאת שהי' ערל בערלה ארוכה כעין ילדי הערלים רחמנא ליאלן, ועל זה אמרו שם המוהלים שהוא נולד מהול, ולא ידעתי אם צרכו.... ולא הי' נפקא מינה כל כך בצרכתם איך עשו, כי ממילא נודע על ידי זה שהם צורים או קלים ועושים מלאכה הי' ברמי', מפירי בריתו של אברהם אבינו, אם על זה הגידו שהוא "נולד מהול" ולא מלו אותו כדת. הגם שהי' לכאורה מקום לדונם לכך זכות, כי אולי הי' כמו שכתב הט"ז [סי' רס"ד ס"ק ט'] שמתפקא לי' אם נולד מהול והטיפו ממנו דם ברית, ואחר כך מכח שמנו נתרצה ונמשך העור ולמעלה, ולא נראה כל העטרה אפי' אחר הקישוי וכו', אך זה אינו עניין לכאן, ראשית דגם שם לא כתב הט"ז שאירע עובדא כזאת לפניו בפועל, בנוול מהול ממש ואחר כך נמשך העור וכו', רק בדרך נסתפקתי [בדחי' דרוש] וקבל שכן] וגם לא כתב רק מכח שמנו, וכאן לא הי' הילד שמן כלל ולא הי' לתלות כלל בכל זה. על כן נשתוממו על המראה, איך בעוונותינו הרבים נתהוה כזאת בישראל, ותורה ח"ו משתכחת בעיר הנודעת לחשובה כנוצר, ומלפנים היו זה רבנים גאוני ארץ

האלדמו"ר לעמוד על ימינו. למחר ביום ראשון אמר לי האלדמו"ר שליט"א "נראה ר' אברהם, הגיד הוא קטן מאד, כנראה שצריכים להמתין ולדחות הברית". והיות שלפי דעתי לא ראיתי שום סיבה לדחות הברית, שהילד היה בריא וחזק, ואבי הבן ומשפחתו באו ממרחקים כדי לעשות הברית, השתדלתי אצל כ"ק שיעשה הברית בזמנו. ולבסוף נעתר האלדמו"ר לבקשתי והסכים לעשות הברית בזמנו, רק שנדמה לי שהרבי אומר "נו יאטרכו לחתוך עוד", והיות שהדברים היו מתמיהים, הי' צרור אצלי שלא שמעתי יפה מוצא פה קדשו. והאלדמו"ר שליט"א עשה הברית. ואף שהי' שם איזה קושי בקריעת הפריעה בעצור קטנותו, נעשה הברית כהוגן בלי שום עיכוב אחר. וקודם נסיעתי הביתה לווי הרבי, לילך לאחר איזה ימים לבקר את הילד בנו-יארק. ופקודתו שמרה נפשי, וכאשר הסתכלתי בהגיד ראיתי שבמשך הימים נתגדל עור הערלה ועלתה על הגיד, ונתכסה חצי העטרה, והוכרחתי לחתוך במספריים ולעשות הברית פעם שנייה. ואז הראיתי לדעת ולהבין דברי הרבי שנאמרו ברוח הקודש שיאטרכו לחתוך עוד הפעם, וגם מה שאמר בשבת קודש לפני הברית, שאברהם כהן עתיד לחטוף ממנו המוהלות.

ומעובדא דא יא' ללמוד לזיהר בגיד שלא נגמר גידולו, שיש להתייבב בדבר אם ראוי להמתין, ולא למולו עוד שישתכלל כראוי, שלפעמים יתכן שעדיין לא נתגדלה עור הערלה כל צרכו, ולאחר הברית כשיגמור גדולו, יגדל עור הערלה ויכסה את העטרה כאחד הערלים, ויאטרכו למול שנית. ע"כ.

ובספר 'ברית אליהו' [בנספח 'כיוון שנימוול' בסופו] כתב: עוד שמענו ממוהלים מומחים, על מקרים נדירים ביותר של תינוקות שנראו כנוול מהול לגמרי שכל העטרה היתה מגולה, ולאחר מכן נתברר שהיה עור ערלה משוך לאחריו שבהמשך הזמן הוא השתחרר ועלה על גבי העטרה.

עוד כתב שם [בהע' 559]: ודע שהסכמת כלל המוהלים הגדולים בדורות האחרונים היא, שבזמנינו לא נמצא כלל תינוק שנוול באמת מהול לגמרי, שלא גדלה אצלו שום ערלה, איברא דלפני כמה שנים [בשנת תשס"ב] היינו עדים למעשה שהי' צבני צרק, בתינוק שנוול בשבת קודש והודיעו למוהל מומחה שהוא

והוא אמת שהעור נתגדל עד שמחפה העטרה כל זמן שהוא בלא קישוי, אבל כשמתקשה נתגלה העטרה דהיינו רוב גובה של העטרה...

והשכתי לו בלשון זה..... אמנם לעניות דעתי, אחרי שכעת נראה לכולי עלמא שאינו מהול, לא סמכינו כלל בזה על עדות אשה לדחות מילה בזמנה... דרוב בנים המתיילדים צריכין למול דבר תורה, וממש המיעוטא דמיעוטא הנוול מהול בעניין שאין צריך אלא הטפת דם ברית, וכעת אנו רואים שהוא ערל בוודאי, לעניות דעתי אין לה נאמנות לדחות המילה בזמנה ואפילו בשבת.

ובספר 'מגדל עוז' להיעב"ץ [נחל החמישי אות ב'] כתב "ומתנינן לו הרבה ואין חוששין ליום השמיני". וכתב על דבריו שם בספר 'ברית אברהם הכהן וז"ל: בדרך כלל, הנוול מהול עדיין לא נגמרה יצירת הגיד שלו, ולכן יש שם עוד שינויים, וכשממתינים לו עד שישתכלל הגיד אפשר לעיין בזה היטב, ולדון האיד לעשות הברית על כד היותר טוב. ולא בשינוי דנוול מהול לחוד נכון להמתין, רק כל שמרגיש המוהל שעדיין לא נגמרה ונשתכללה גידול הגיד, יש להמוהל לעיין בו היטב ולהתייבב בדבר טובא, אם לעשות הברית בזמנו או אם לדחותו עד שישתכלל הגיד.

והוסיף שם וכתב וז"ל: ובדידי הוה עובדא אצל כ"ק האלדמו"ר מריבניץ שליט"א, שזכיתי לעמוד על ימינו הרבה פעמים כשהי' מוהל. שפעם אחת כשהי' האלדמו"ר בפלאריד"א לצורך בריאות גופו הטהור, נולד לאחד מחסידיו בן זכר למזל טוב, ונסע אבי הבן עם התינוק לפלאריד"א, כדי שיהא האלדמו"ר המוהל. והתינוק הי' נראה בריא ושלם בלי שום חשש, רק שהגיד שלו הי' קטן מאוד. ובשציל זה ביקשני האלדמו"ר שליט"א שאסע אצלו לפלאריד"א לעמוד על ימינו בשעת הברית. כמובן, עשיתי ראון קדשו, והיות שהברית הי' צריך להיות ביום ראשון, נסעתי כבר קודם השבת, וזכיתי להיות במחילתו ביום שבת קודש. ובאמצע התפילה אמר לי המשמש בקודש, שהאלדמו"ר אמר לו שאברהם הכהן עתיד לחטוף ממנו המוהלות. והדברים היו מתמיהים בעיני ובעיני כל השומעים, שפשוט מאיליו שדברים כאלו לא היו עולים על דעתי, ואדרבה באתי רק על פי בקשת

מעולם להטיף דם ברית בעור הגיד שסמוך לעטרה, כי הרי שם נמצאת הערלה הכבושה, וכפי שראינו לעיל שיש לנסות לחפש את הערלה הכבושה בידיים ובציפורן, ולעיתים עקב כך ייצא דם באותו מקום החיפוש על ידי המשוש והגרירה, ואם לא הצלחנו למצוא את הערלה יצאנו בזה חובת הטפת דם ברית.

ולפי זה מובנים יותר דברי הגמרא במעשה דרב אדא בר אבהו שגעשה בנו כרות שפכה, היות וניסה לחתוך את הערלה הכבושה על הגיד ופגע בגיד עצמו. [כי אם המדובר בערלה הדבוקה לעטרה שניסה לקלפה, והוציא דם מהעטרה, הרי עדיין לא נעשה כרות שפכה בכך, שהרי שנינו ביבמות דאם נשתיירה מהעטרה כחוט השערה הרי זה כשר, וא"כ אפ"י נכרת רוב העטרה אינו כרות שפכה]

והנה ידוע, כי אף בנוול חצי מהול, שיש ערלה בשיעור של ציצין המעכבין המכסים את רוב גובהה או הקיפה של העטרה, פעמים רבות עור הערלה והפריעה דבוקים מאד לעטרה, עד שלעיתים קשה להבחין בין סיום הערלה לבין העטרה בשביל להכניס שם המפריד, [ולעיתים, רק על ידי דחיקת המפריד על העטרה הוא חודר פנימה, וניתן לזהות את מקום סיום הערלה]. ויתכן שגם בנוול מהול במצב ה"ל, רוב הערלה תהא כבושה ומכוצת מאחורי העטרה על הגיד, ומיעוטת תעלה על העטרה בשיעור מועט של פחות מציצין המעכבין, ויהא דבוק מאד עד שקשה לזהות תחילתה, ורק על ידי קילופה יימצא וישתחרר יתרת הערלה.

דברי הראשונים לפי ביאור זה

ולדברינו, שמא גם את דברי 'המאיר' ה"ל ניתן להעמיד על מציאות זו, ונחזור לעיין בלשון המאירי ה"ל [בפרק ר"א דמילה], וזה לשונו: לכה לומר, מעט עור דק דבוק בצֶּשֶׁר, שמתוך לקותו ודבקותו ומיעוטו אינו ניכר, וללאחר זמן תתפרק ותתכסה העטרה... ומעתה לריך למולו מעט כעין קליפה להטיף ממנו דם ברית...

והנה עתה ניתן לבאר כוונתו לפי ה"ל, ואינו כפי שחשבנו בתחילה (בחלק א' של המאמר שהתפרסם בגיליון הקודם - גיליון ב') שהערלה דקה ושקופה ודבוקה ומכסה את כל העטרה, ולפיכך אינה ניכרת. אלא דווקא מתוך מיעוטת, דהיינו, אמנם רובה 'כבושה' מאחורי העטרה ותפוסה שם אך היות והיא דקה ומועטת [דהיינו, שאינה ערלה ארוכה, בשיעור היכול לכסות את כל העטרה ומעבר לה ככל הערלות, שאם כן גם כשהיא מופשלת אל מאחורי העטרה, היתה ניכרת ובולטת סביב העטרה] וגם המיעוט שעולה על העטרה דבוק מאד כה"ל, לכן קשה לזהות קצה הערלה לשחררה ולמשכה על העטרה,

נוול מהול לגמרי, וכאשר דקו בתחילת השצוע ראה שאכן לא נראית שום ערלה על גבי העטרה, אשר על כן לחו את ההטפת דם ברית ליום ראשון דק"י"ל שאינו דוחה שבת. אולם כאשר דקו המוהל במוצאי שבת נראתה ערלה שעולה על גבי העטרה, [וכן ראינו בשעת הברית שעלה עור בשיעור ניכר] ועשו ברית מילה בצרכה. והנה יש שסברו שצבדיקה מדוקדקת היו מזהים את הערלה כבר בתחילה, אך ייתכן שבאמת העטרה היתה מגולה לגמרי ורק אחר כך העור נמשך למקומו על גבי העטרה וכעוצלל ה"ל והדברים ל"צ ע"כ.

מסקנת הדברים

מכל הדברים ה"ל נראה, כי דבר זה מצוי לעתים נדירות, שתינוק נראה כנוול מהול לגמרי בשעת הלידה ובימים שלאחר מכן, היות וכל העטרה נראית מגולית, ואף על פי כן לאחר זמן מתכסה העטרה בחלקה או ברובה בערלה ככל העדויות ה"ל, וזה קורה או משום שהערלה ממשיכה לצמוח לאחר הלידה ומכסה את העטרה, או משום שהערלה נמצאת כבר בשעת הלידה, אלא שהיא מופשלת לאחור מאחורי העטרה לצד הגוף ומכוצת ותפוסה שם [כדוגמת 'פארא פימוסיס'] עד שלא ניכרת כלל אף לעיני מומחים, ולאחר זמן עלולה להתפרק ולהשתחרר ולעלות ולכסות את העטרה.

ביאור נוסף ב'ערלה כבושה'

אם כן, לפי זה ניתן להבין פירוש מחודש במושג 'ערלה כבושה', דהיינו ערלה מכוצת ודחוקה אל מאחורי העטרה לצד הגוף, [כמו מלשון כבישת ענבים חזיתם על ידי קורות בית הבד]. ולפי זה, יתכן שהנאמר בראשונים ובפוסקים וּמִמֵּתִינִים לוֹ הַכָּפָה וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְיוֹם שְׁמִינִי הוא מטעם ה"ל, כי הנסיון מוכיח שפעמים רבות לאחר זמן, הערלה משתחררת ועולה, ואז יהיה ניתן לבצע ברית רגילה ולא רק הטפת דם ברית.

וממילא את הערלה הכבושה יש לחפש לא על גבי העטרה, אלא מסביבה בעור הגיד הסמוך לעטרה, ששם יתכן ונמצאנה כבושה ומכוצת, ויהא ניתן לשחררה ולמשכה על העטרה, ולמול את הערלה כבכל מילה רגילה או כחצי מהול. ואם כן, שפיר טפי דברי האבני נזר' וכמנהג שנהגו

מטיפים מהערלה המופשלת מאחורי העטרה סמוך לעטרה.

ד. מה מהות הבדיקה, ומה הזהירות הרבה שנדרשת בכדי להטיף דם ברית.

תשובה: היות ולא מדובר רק בדקירה להוצאת טיפת דם, אלא בחיפוש הערלה הכבושה וקילופה, נדרשת זהירות רבה שלא להזיקו ח"ו. (כמעשה דרב אדא בר אבהה בגמ' שבת).

ה. מה תועיל ההמתנה הרבה מעבר ליום השמיני. ומדוע שלא להטיף דם בשמיני.

תשובה: לעיתים לאחר זמן, הערלה תשתחרר מאליה ויהא ניתן למולו כרגיל.

ביאור דברי הט"ז

והנה, אף דהט"ז הסתפק, במקרה של תינוק הנולד מהול לגמרי, ולאחר זמן מכח שמונו נתרבה העור וכיסה את העטרה, האם מחוייב במילה. וז"ל [י"ד סי' רס"ד ס"ק ט']: ומסתפקא לי, לאם נולד מהול והטיפו ממנו דם ברית ולאחר כך מכח שמונו נתרבה ונמשך העור למעלה ולא נראה כל העטרה אפי' אחרי הקישוי, מי נימא שארץ לחתוך העור באיזמל ולתקנו כראוי, דכאן אין שייך לומר שכבר הי' נימול כראוי מן התורה, דבאותה שעה לא הי' לו ערלה כלל... מכל מקום החיוב זא עליו אחר כך אפילו מן התורה, או דלמא שאני הכא דמן התורה אין חיוב רק הערלה בתולה ולא מה שנמשך אחר כך. אבל

אם היה נולד מהול קלח [כנראה הכוונה בפחות משיעור של ציצין המעכבין, דאם מדבר בחצי מהול שהערלה חופה את רוב גובה או היקף העטרה, מאי קמשמע לן פשיטא דצריך למולו בברכה ככל ערל, אפילו לא התרבה העור אחר כך וכיסה יותר, ולא סגי ליה בהטפת דם ברית (כך הבין "ספר הברית" בדברי הט"ז, רס"ד ביאור הלכה סעי' י"ב עמ' רמ"א)] פשיטא לי שאחר כך אם נמשך העור שארץ לחתוך אותו, כיון שלא נימול קום פעם כראוי עליין (וביאר בספר הברית שם הטעם דכיון שהיתה קיימת ערלה אע"פ שהיתה פחותה משיעור המעכב, כיון שנתגדלה אח"כ אותה ערלה עצמה לשיעור המעכב פשיטא דאינו נחשב כנולד מהול לגמרי).

ניתן לומר כי כל ספיקו של הט"ז, הוא במקרה שמכח שמונו נתרבה ונמשך העור למעלה ולא נראה כל העטרה, אבל כשנוכחנו שהערלה הייתה קיימת גם בשעת הלידה, רק שהייתה כבושה מאחורי

וכן מוכח מלשונו [בשר'ת] ולאחר זמן תתפרק ותתכסה העטרה משמע שעד עתה לא כסתה את העטרה אלא היתה מופשלת לאחור כנ"ל, ומה שכתב ולאם כן הטפה זו סביב העטרה לגלותה יותר מעט וכן מה שכתב ומעתה צריך למולו מעט כעין קליפה להטיף ממנו דם ברית צריך לפרש כנ"ל, שהיות וקצה הערלה העולה על העטרה בשיעור שאינו מעכב דבוק מאד לתחילת העטרה, יש לקלפו לגלותה יותר מעט [וגם כאן משמע מלשונו, שרק המעט מכסה וצריך לגלותו, ולא כל העטרה], ואולי על ידי כך תשתחרר יתרת הערלה, ובכל מקרה בדם שיוצא קיימנו הטפת דם ברית.

וגם בדברי האור זרוע' נוכל לפרש כן, דמה שכתב ואין לך אדם הבא לקרוע עור המכסה את ראש הגוויה עד שתתגלה כל העטרה אין כוונתו שהעור דבוק ומכסה את כל ראש הגויה, אלא שמעט העור המטפס ועולה על תחילת העטרה [שכל העטרה מתחילתה מכונה 'ראש הגויה'] דבוק מאד כך שקשה לגלות כל העטרה, ומה שכתב להטיף דם צעלמא כעין סריטה מראש הגויה כוונתו על אותו מקום שהעור דבוק בתחילת העטרה קרוב לגיד, ששם כבושה הערלה, במקום זה יש לעשות השריטה ולהוציא דם [והא' שפיר דברי האבני נזר' דלא כהבנת החזון איש', עיין בחלק א' של המאמר בגיליון ב'].

התשובות לשאלות הנ"ל

לפי זה התבררו כל התשובות לשאלות הנ"ל בדלהלן:

א. מהו 'נולד מהול' לגמרי, וערלה כבושה.

תשובה: ייתכן והכוונה לערלה מופשלת, התפוסה מאחורי העטרה ועולה להשתחרר לאחר זמן, וכבר מצאנו עדויות לכך גם בזמנינו.

ב. מה התועלת בהטפת דם ברית אם נשארת הערלה כבושה.

תשובה: המטרה לחפש את הערלה בקילוף בציפורן, ומצוי שיוצא דם בכך, אך בכל זאת גם אם לא ניתן לקלף את הערלה, יש ענין בהוצאת דם ברית' [ויש לכך כמה טעמים בפוסקים, אך אין כאן המקום להאריך].

ג. מהיכן מטיפין דם ברית.

תשובה: מחלוקת האבני נזר' והחזון איש'. לחז"א מהעטרה עצמה, ולהאבני נזר' מספק ערלה כבושה

דס צרית וצטצילה לחודה סגיא וה"ה כאשה וסריס עכ"ל בעל העיטור.

רואים מכאן שהבעל העיטור נקט כנ"ל, שערלה כבושה דרכה להתפרק ולהשתחרר בהמשך, ועל כן אין מציאות של 'ערלה כבושה' בגדול, כי אם עד שהגדיל לא השתחררה הערלה סימן שאין כאן ערלה כלל כיון שנימול בגיותו.

וגם בדברי רבינו יעקב בר' גרשום הגוזר משמע קצת כדברינו בפירוש 'ערלה כבושה', דהיינו שלא מדובר בערלה שקופה המכסה את כל העטרה ודבוקה לה, אלא בערלה קצרה מאוד שהיא פחות ממה שקוראים היום 'חצי מהול', ומיעטה שעולה על העטרה דבוקה לה מאוד.

וכן כתב בספר כללי המילה לר' יעקב [בר' גרשום] הגוזר [עמ' 36, קדמון במאה התשיעית לאלף הרביעי] וז"ל: פירוש ל'ערלה כבושה' לפי הענין, מלמעלה [היינו חלק העטרה העליון המרוחק מהגוף, הקרוב לנקב השתן] נראית קצת מן העטרה מגולה ומלמטה לגיד במקום החריץ דבוק העור לצצר [העטרה] ומכסה העטרה למטה [סמוך לחיבור הפריעה לחריץ], ולפי שאינו מגולה כולו [כנראה הכוונה פחות מציצין המעכבין, דאי מיידי בחצי מהול לכ"ע צריך למול ולחתוך הערלה כולה, ואין כאן הטפת דם ברית (עיי' בספר הברית דהעיר ע"ז, רס"ג ביאור הלכה ס"ק ה' עמ' ק"מ):] נחלקו עליו ז"ל וז"ה, כאשר אמרנו למעלה אליבא דז"ק צריך להטיף ממנו דם צרית וכו' מאחר שאין כל העטרה מגולה, [משום 'ערלה כבושה'] ואליבא דז"ה אין צריך כו' מאחר שנראית העטרה מגולה מלמעלה כ"ס [כל שהוא], בסוף, המסקנא שצריך להטיף וכו' ודווקא בחול אצל לא בשצת [משום ספק 'ערלה כבושה'], והאומן צריך לצדוק יפה זיד ולא באיזמל, שלא יעשנו כרות שפכה בגיד מלמטה [היינו שיפגע ח"ו בחלק העטרה הסמוכה לגיד או בגיד עצמו], כבושה, פי' עטרה היא טמונה בעור [כנראה הכוונה לחלק מלמטה העטרה שכבושה בתוך עור הערלה] והעור דבוק בצצר [העטרה] ונראה מהול לעיניים ואינו מהול. ודמיונו יכבש עונותינו.

עוד כתב שם [בעמוד 140] וז"ל: נולד קצת מהול, בא לידי רבינו גרסם הגוזר, וראש הגיד הי' מגולה

העטרה ודבוקה, אם התפרקה והשתחררה אח"כ מחוייבים למולו מדאורייתא וכדברי המאירי הנ"ל. ואף במקרה המתואר בספר 'ברית אברהם הכהן', כשניכר שהגיד עדיין לא השתכלל כראוי, והוסיפה הערלה לגדול אחר כך, גם בזה לא דיבר הט"ז, כי הערלה היתה עומדת להוסיף בגידולה כבר בשעת הלידה.

ואף אם נרצה לומר, שגם במקרים אלו הסתפק הט"ז אם מחוייב במילה מדאורייתא, מכיוון שבעת הלידה הייתה העטרה מגולה, זהו דווקא כשנולד מהול לגמרי והעטרה מגולה מכל וכל, אך באופן שמעט ערלה עולה ודבוקה על העטרה, אף שהוא בשיעור של פחות מציצין המעכבין, על זה כבר כתב הט"ז אצל אס היה נולד מהול קצת, פשיטא לי שאחר כך אס נמשך העור שצריך לחתוך אותו, וזהו הנולד מהול, שאם נמצאת לו ערלה כבושה שניתן לקלפה, מחוייב למולו מדאורייתא כדברי המאירי הנ"ל וז"ל ושמה היום או לימים תתפרק ותתכסה זו העטרה... ואם מלאו זה כן הרי אית מילה ודאית.

ראיות לביאור זה ב'ערלה כבושה'

מצינו סמך למציאות זו כדברי המאירי, ש'ערלה כבושה' דרכה להתפרק ולהשתחרר לאחר זמן ב'בעל העיטור', דנקט דלא שייך ערלה כבושה באדם גדול.

בבעל העיטור אע"פ שפסק בקטן שנולד כשהוא מהול שצריך הטפת דם ברית משום שודאי ערלה כבושה ודוחה שבת [דהלכה כרב יוסף וכמעשה רב - דרב אדא בר אבהו] בגר שנתגייר כשהוא מהול כתב שאין צריך הטפה וז"ל: ומסתברא לן דסגי לי צטצילה... דהלכה כרבי יוסי ביבמות דאמר מי שצא ואמר מלתי (פי' אני נימול) אצל לא טבלתי מטבילין אותו ומה צדק, ש"מ דגר שנתגייר כשהוא מהול שנודע שנולד מהול, וכיון דגדול הוא ליכא ערלה כבושה (דאי לאו מהיכא נאמן לומר מלתי, אע"פ שנראה מהול לפנינו, שמא לא מל מעולם אלא נולד כך - מהול, וצריך הטפת דם ברית משום ודאי ערלה כבושה כמו בקטן, אלא ודאי כיון דגדול הוא, לא שייך ב' ערלה כבושה ודאי נימול בגיותו וכעת אין לו ערלה כלל) וא"ל להטיף ממנו

ומצאתי סמך לדברינו בספר 'מילה שלמה' [של המוהל הרב שוחט, פ"ב סעי' כ"ח ס"ק 106]: **ומהגר"י בעלסקי שליט"א** [זצוק"ל, ראש ישיבת תורה ודעת בארה"ב] **שמעתיו, שלדעתו נולד מהול הוא באופן, שיש כמין טבעת של עור סביב החריץ שהדוקה מאוד לעטרה, וכמעט לא ניכר החילוק בינה לעטרה, ונזדמן לפניו פעם אחת והיה לריד משמוש הרבה ומתינות כדי להפרידה, ואחר כך חתכה במספריים ע"כ.**

מעשה מהתקופה האחרונה

בשנת תשע"ט, במוצאי שבת קודש פרשת בראשית, השאיר אברך הודעה בקו הברית, היות ואנו אומרים תמיד כי אין בנמצא כיום נולד מהול לגמרי שצריך אך ורק הטפת דם ברית וכעדות המוהלים, אם כן איך יתכן שבבית כנסת שלו בבני ברק – כך הוא מספר – היתה אמורה להיות ברית בשבת קודש זו, אך לדברי אבי הבן המוהל דחה את הברית ליום ראשון, כי התינוק נולד מהול לגמרי, וביום ראשון יעשו לו הטפת דם ברית.

עקב כך התקשרתי במוצאי שבת למוהלים שהיו מעורבים בכך, ומדובר במוהלים המומחים ביותר בעיר, וסיפר לי המוהל כי מעולם לא נתקל בדבר כזה, ואכן מדובר בנוולד מהול לגמרי, ועל אף שניסה לחפש ערלה לא מצא כלום, וביום ראשון עתיד לעשות הטפת דם ברית בעלמא ללא ברכה.

וכשהתקשרתי ביום ראשון לשמוע גופא דעובדא היכי הוי, סיפר לי המוהל כי היות והיה מעט ערלה שהיתה לדעתו פחות מציצין המעכבין, התכוון לחתכה במספריים בכדי לגלות את העטרה מכל וכל, ואיך שהתחיל לחתוך השתחררה הערלה ועלתה כולה על העטרה, והורה לאבי הבן לברך ומלו המוהל בברכה כרגיל.

[ניתן לשמוע הסיפור כולו

בקו הברית 02-6214767 בשלוחה 1<2<4<8]

ברובו, וכל הרואה אותו הי' סבור שהי' מהול בטוב רק שצריך הטפת דם ברית, וכשהציאו הילד לפניו והציטו, ראה שהי' ערלה כבושה, ודקק אחריו ומלא שהי' העור מכסה העטרה והי' דבוק לעטרה. והי' ביום השמיני כשצא למוהלו לקח הגיד בשתי ידיו ותפס הערלה בשתי [כנראה צ"ל בשתי] דהיינו בשתי

ידיו] **לפנים בחוזק** [כנראה משך הערלה הקצרה בשתי ידיו – בארבע אצבעותיו, דהיינו ביד ימין תפס הערלה בשעה 3, וביד שמאל תפס בשעה 9, ומתח בכח את הערלה בכדי שתגיע אל מעבר לעטרה

כתפיסה רגילה] **ואח"כ נתן הערלה כולו בידו אחת והחזיק בה בצפורניו בכל כחו** [כנראה העביר הערלה ליד שמאל ונעץ את צפורן אגודל יד שמאל בערלה שלא תחליק ותישמט

מידו] **ולקח האויזמל בידו אחרת וחתך מן העור כעין טבעת בצמאום וחתך סמוך לצפורן כי הי' מתירא שמא ישמוט לו הערלה** [דהיינו היות והערלה הייתה קצרה ופתוחה וחתך סמוך לאחיזתו כדי לא לפגוע בעטרה, והערלה אחרי החיתוך הייתה נראית כטבעת צרה]. **ואחר שנכרתה הערלה**

מלא עוד עור תחתון לפניו [שזהו עור הפריעה שהייתה דבוקה לעטרה] **ועשה פריעה כהלכתה, ואז ידע שזהו ערלה כבושה, פי' טמונה כמו שכתבתי לעיל, שזה הי' נראה מהול בעור העליון,** [היינו שחסר עוד העליון המכסה חלק העטרה העליון המרוחק מהנוף, הקרוב לנקב השתן] **ובעור התחתון** [המכסה חלק העטרה הקרוב לגיד] **הי' ערל גמור,** [כי הי' בו שיעור של ציצין המעכבין, והי' רק מה שקוראים 'חצי מהול'] **וכגון דא לריד האומן היודע לדבוק יפה עכ"ל.**

נראה מלשונו שגם לחצי מהול קורא ערלה כבושה, אלא שכיוון שכיסתה מעט את העטרה בשיעור ציצין המעכבין חובה למולו, מה שאין כן בערלה כבושה שאינה מכסה את העטרה כלל, או שמכסה מעט בשיעור של פחות מציצין המעכבין, רק תפוסה מאחוריה ודבוקה מאד, אין צריך רק הטפת דם ברית.

איגור הלכה למעשה

הרה"ג דוד מורגנשטרן שליט"א

ברית בדלקת עיניים

גם מנסיון בתינוק שהוחל מיידית טיפול בטיפות מחמת הימצאות הפרשות, ונבדק לאחר זמן קצר אצל רופאת עיניים מומחית לילדים בירושלים, לא נמצא על ידה כל זכר לדלקת.

במקרה של אדמימות או נפיחות, המודד לרמת חריפות הדלקת תלויה בשיקול דעת בכל מקרה לגופו. ככלל, כל שנעלמו סימנים אלו מהר אחר נתינת טיפות עיניים, כנראה לא היתה הדלקת חריפה, וא"צ להמתין עוד¹.

במקרה של אדמימות ממש, א"צ לטרוח להשיג טיפות מיידית בשביל לקיים את הברית בזמן, כי מסתבר שהדלקת לא תעבור במהירות².

תמצית דברים שנשמעו מפי הרב שליט"א, ונכתבו לפי הבנת העורך

יש הרבה מוהלים בארץ הסבורים שהפרשות מהעין מהוות הוכחה לדלקת עיניים שצריך מחמתה לדחות את הברית, ואם ההפרשות רבות או תכופות או בגוונים שונים אף מהוות הם הוכחה לדלקת חריפה שצריך אף המתנת ז' ימים מעל"ע. דעתם של מוהלים אלו מגובה ע"י רופאי עיניים מסוימים, הסבורים שבכל הפרשה שכזו נצרך טיפול תכוף ע"י טיפות עיניים עד למיגור הדלקת.

מבירור שערך עבדורי רופא בכיר בבית חולים אקדמאי בארה"ב הוברר שאין כלל מציאות דלקת בלי שתהא העין אדומה או שיהיו העפעפיים נפוחות. ואילו הפרשה הינה רק תוצאה של חוסר התפתחות של צינור הדמעות, שהטיפול בכך הוא ע"י קומפרסורים חמים ומסאז' על האף.

במקרה של הפרשות בלבד, גם אם נעשתה בדיקת תרבית מזוית העין שהוכיחה על הימצאות חיידקים, אין לכך כל הוכחה על הימצאות דלקת, כיון שהימצאות והתפתחות חיידקים בלחות העין הוא דבר רגיל, ואין בו כל משמעות של דלקת, כך שאין כל טעם לעשות בדיקת תרבית.

1 | הערת העורך: עיי' מאמר הרב פוקס דלהלן (תחת הכותרת 'אדמימות' ו'במקרה מסופק'), שאדמימות חזקה או נפיחות, בכל מקרה הוי כחולי שבכל הגוף שיש להמתין ז"י מעל"ע.
2 | הערת העורך: עיי' בראיון עם ד"ר זילברמן דלהלן (תחת הכותרת 'דלקת חריפה' ו'סיום הדלקת'), שיתכן שטיפול יועיל תוך יממה.

אוצר הצידון העלכתי

המוהל הרה"ג מנחם מנדל פוקס שליט"א

ברית בחשש לדלקת עיניים

המקור בהלכה

בשול"ע בהלכות מילה (י"ד סי' רס"ב סעיף ב') מצינו שחולי העין דוחה מילה בזמנה, וחילק את הדבר לשני מצבים, 'אם חלה באחד מאיבריו, כגון שכאבו לו עינו כאב מועט וכיוצא בזה, ממתינים לו עד שיבריא, ולאחר שיבריא מלין אותו מיד. אבל כאבו לו עינו כאב גדול, הוי כחולי שבכל הגוף. הסיבה שחולי העין נחשב לחולה בכל גופו, הוא מחמת הגמ' במסכת עבודה זרה (כ"ח:) 'דשורייני דעינא באובנתא דליבא תלו'. ולכן דינו שאחר שהבריא לגמרי ממתינים ז' מעל"ע, ואחר כך מלים. ז' מעל"ע היינו במדויק לפי השעון ולא בתחילת יום הח' משהבריא.

וביאר הש"ך שכאב גדול 'היינו באופן שנתבאר באורח חיים סימן שכ"ח סעיף ט'. וזה לשון השול"ע באו"ח שם: 'החושש בעינו או בעינו ויש בו ציר, או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הכאב, או שהיה שותת דם, או שהיה בו רירא, וכו', מחללין עליו את השבת. כל' שזהו מצב של פיקוח נפש שדוחה שבת¹, ולענין ברית מוגדר כחולי בכל גופו שדוחה ברית לז' ימים.

הרי לנו מספר סימנים לחולי העין, ונבאר כל אחד מאלו, ודינו.

הבנת המציאות

1 | לשאלת אחד מגדולי הרבנים למה היום לא יחללו על כזה דבר את השבת, השבתי שזה לא מפני שאין זה חולי, אלא שהיום יש אנטיבייטיקה שיכולה לפטור את הבעיה בלי לחלל את השבת, ואפשר גם במוצ"ש לתת וזה יתרפא.

דמעות העין מתנקזות מן העין באמצעות צינור הדמעות, הנמצא בזווית העין קרוב למחיצת האף, צינור זה מוביל את ההפרשות מן העין אל עומק חלל הפה, קרוב לגרון. באם הצינור הזה נסתם והדמעות אינן מתנקזות כראוי, העיניים מתמלאות בליחה. כל עוד שמדובר בעודפי ליחות אין כאן זיהום, אבל מהרגע שנטפלים חיידקים לליחה זו, היא הופכת להיות כר גידול תוסס ופעיל לחיידקים המתרבים שם במהירות ['רוטב חיידקים'], ומזה מתפתח זיהום. הזיהום מתבטא באדמומית, הפרשה מוגלתית, ונפיחות. ייתכנו כל התופעות כאחד, או תופעה אחת או שתיים לבדם. בדר"כ טרם הזיהום יופיעו הפרשות בצבע לבן מחמת עודף ליחות², בהמשך מופיעה אדמימות בעפעפיים מבפנים, ובהמשך גוון ההפרשות משתנה לירוק שזה תערוכות של מוגלה והפרשה, ולבסוף ההפרשה הופכת למוגלתית צהובה [הפרשת הפסולת של החיידקים]. מאוחר יותר העיניים נדבקות מן ההפרשות, ונוצרת נפיחות באזור העפעפיים. וכאשר הדלקת מחמירה עוד יותר, יכול האודם לעבור גם ללובן של העין.

דיחוי טענות המקילים

דלקת עיניים בילודים, על פי רוב, נגרמת כתוצאה מסתימת צינור הדמעות שעדיין לא הבשיל כל הצורך, ונסתם בקלות, לכך יש הטוענים שאין זה הדלקת של חז"ל שהיא בגוף העין ממש, וכדעת הרופאים שלא רואים בדלקת עיניים סיבה לדחות

2 | הערת העורך: עיי' ראיון עם ד"ר זילברמן דלהלן (תחת הכותרת 'הפרשות') שגם הפרשה לבנה עלול להיות ויראלי.

אדמימות

ישנם כמה דרגות במראה האדמימות של העין, וכל שהוא מראה רגיל ובריא של ורוד או כתום בהיר אין חשש, אך אם יוצא מגדר המראה הרגיל, מתחיל כאן חשש של כאב קטן שממתינים עד שיעבור הכאב ויהיה לו מראה רגיל, וזה תלוי בשיקול הדעת ואבחנה של המוהל. ככל שהמראה מתרחק מהמראה הרגיל, במידה זו הוא מתקרב לכלל כאב קטן או לחולי. אך באופן כללי ובדרך כלל, רק אדום חזק ושורף, הוא שדוחה ל' ימים. אדמימות חזקה נחשבת לחולי גם אם אין נלוות אליה כל הפרשות מוגלתיות.

ואף שיתכן מצב שאפילו אם הדלקת נתרפאה, עצם הליחות עלולים לגרום לחיכוך ושפשוף בעין וליצור אדמימות אשר איננה קשורה לדלקת בכלל, מ"מ כיון שהאיבחון ביניהם קשה בכל מצב שיש אדמימות בעפעף למיחש מבני. ויש לדון כל דבר לגופו [מתי התחיל, איך זה נראה וכו'].

גם יש לדעת שמשמוש בעין מגביר את מראה האדמומית, ויש לקחת את זה בחשבון בקביעת המראה אם משמשו בו הרבה. כמו"כ השימוש בטיפות עיניים יכול לגרום אדמומית [בפרט בחצי שעה הקרובה], ויש לוודא מתי השתמשו בטיפות, ורק כעבור די זמן אפשר לשוב לבדוקו.

פס אדום מסביב לחלק הצבעוני שבעין, או בכל אזור אחר בלובן העין, עלול להיות מלחץ בשעת הלידה [הלחץ על העין גורם להתפוצצות נימי דם קטנים בעין] ואינו בכלל החשש, אבל כאשר ישנם הרבה ורידים אדומים, או מראה אדמומי כללי על גבי לובן העין, זה כבר יכול להיות דלקת בעין וצריך אבחון מקצועי.

נפיחות

כיון שנפיחות יכולה לקרות מחמת לחץ על האזור בשעת הלידה, או שבכלל זהו מבנה העין הטיבעית של התינוק, לכן נפיחות מהווה סימן רק בצידוף הפרשה או אודם וכדו'. גם לא תהיה רק בנקודה

ברית. אך יש לדחות דבריהם דאין לנו אלא דברי הגמ' ושו"ע שבכה"ג דוחים ברית, וכך היה מקובל במשך דורי דורות (עיי' זכר הברית סימן י' סעיף ד'). וכך קיבלתי מרבותי גדולי ישראל.

גם לא מועיל לקבוע אם יש דלקת ע"י לקיחת בדיקת תרבית מההפרשות של העין [לבדיקת מעבדה], שהרי התוצאה מגיעה רק כעבור יותר מיומיים, ויתכן שבינתיים יתפתחו חיידקים חדשים, ואין רווח בבדיקה. גם יתכן שהדלקת ויראלית³. וכל שנראית דלקת חריפה עם אדמימות חזקה והפרשות צהובות, היה כאן חולי ואין בידינו לחלק בהגדרת הדבר על פי מהו שורשו. שהלא סימן הגמ' של רירא ישנו לפנינו. ודבר זה נחשב לחולי בכל גופו.

בדיקת העין

לצורך בדיקת העין יש להפוך את העפעף החוצה, ולבדוק את צבעו של העפעף מצידו הפנימי. כמו כן יש לבדוק האם יש הפרשה, ומה צבע ההפרשה, אם הוא לבן או צהוב מוגלתי, ולברר אצל ההורים על כמות ההפרשה, במהלך הזמן שקדם לביקור המוהל. כמו כן יש לבדוק האם יש נפיחות.

לגבור על התנגדות התינוק לבדיקה שעוצם את עיניו בחוזקה, יש למתוח ולהפוך את העפעף התחתון על גבי עצם הלחי⁴. כמו"כ יחליש מעט את תאורת החדר, ואם התינוק בוכה ירגיעו קודם.

הפרשות

כפי שכתבנו רק כשיש הפרשות מרובות מוגלתיות בגוון צהוב, נחשב למצב של כאב גדול בעין.

3 הערת העורך: האמור במקרה והתוצאה היא שלילית, אך גם במקרה והיא חיובית יתכן כי אין כל הוכחה לדלקת, כנאמר במאמר הגר"ד מורגנשטרן דלעיל. ועיי' עוד בראיון עם ד"ר זילברמן דלהלן (תחת הכותרת 'סיום הדלקת') בענין זה.

4 הערת העורך: עיי' עוד בענין זה בראיון עם ד"ר זילברמן דלהלן (תחת הכותרת 'אדמימות' ולאחר מעשה').

תינוק שכתבו במכתב שחרור מבית החולים שנתנו לו טיפות עיניים מחמת הפרשות ושלחוהו הביתה בלי הוראות מיוחדות, הואיל ולא אמרו לעקוב, וזה היה רק חד פעמי, אין לחשוש שהיתה לו דלקת אלא רק הפרשות שהרופא החליט לחשוש להם⁶.

במקרה חשש

כאשר ההורים חוששים לדלקת בעין של הילד, יש למוהל לבדוק את התינוק, ואם למראה עינו של המוהל ישנו אפי' רק גידוי קל של אדמיות או הפרשות יותר מן הרגיל, יש להמליץ שיתחילו מיד בטיפול בטיפות עיניים⁷ בכדי לחסוך עגמת נפש שיגרם על ידי דחיית הברית. הגם שלדעת הרופאים כל עוד אין דלקת עיניים ממש המצב אינו מצריך טיפול בטיפות עיניים. מ"מ מצד החיוב להשתדל לעשות ברית בזמנה [וכן מצד עוגמת הנפש של המוזמנים] ראוי לעשות כן. ומותר להמשיך את

6 | הערת העורך: בכל זאת, במקרה זה חשוב לעקוב אחרי ההתפתחות בימים הבאים, ולשאול את ההורים על כך, כמובא בראיון שם (תחת הכותרת 'טופל בבית החולים').

7 | הערת העורך: כמובא בראיון שם (תחת הכותרת 'דלקת ויראלית').

מסויימת, אלא נפיחות אזורית. מראה הנפיחות בעפעפיים תיתכן בעפעף בודד או שניהם יחד [עליון ותחתון]. הנפיחות עשויה להיות ניכרת הן מן הצד החיצון של העפעפיים, והן מהצד הפנימי, דהיינו שהרקמות שבצידו הפנימי של העפעף נפוחות.

במקרה מסופק

כשיש חשש לדלקת מחמת אדמיות או הפרשות מוגלתיות, יש להדריך את ההורים להתחיל בטיפול אנטיביוטי בעין מיד, אם אחר מתן טיפות ניכר שיפור משמעותי ומהיר [תוך יום - יום וחצי] הרי זה מוגדר כמצב של גידוי וגידון ככאב קטן ואין צריך להמתין לו ז' מע"ל⁵, אבל אם לא ישפיע מיד סימן שהיה דלקת וצריך להמתין ז' מע"ל, כיון שבדרך כלל דלקת כזו באה עם הפרשת מוגלה היא בכלל חולי שאמרו חז"ל. אך כאשר ישנה גם נפיחות, זה כבר מצב יותר חמור, ולא כל כך מהר אנו נסמך על הסימן הזה של טיפול שמרפא את הנפיחות במהירות. וייתכן שעל אף שנתרפא מהר, עדיין יצטרכו המתנת ז' מע"ל^ע.

5 | הערת העורך: וכן מובא בראיון עם ד"ר זילברמן (תחת הכותרת 'מועד הברית').

קו "ברית מילה כהלכתה"

קו מידע למוהלים ולהורים לפני ברית, דרשות ושיעורים, סדרי ומנהגי הברית והנוסחאות השונים, ועוד ועוד - שמעו ותחי נפשכם:

02-621-47-67

074-7962-189

העין המידית של הילד. גם מומלץ לעשות מידי פעם [בזמן ההנקות וכדו'] עיסוי בעצם גשר האף במקום של גבול העיניים והאזר, בכדי לנסות לזרז את פתיחת צינור הדמעות, ובפרט כאשר מדובר בשלב שיש רק הפרשות לבנות, ורוצים למנוע מלהגיע למצב של זיהום.

מה נחשב שנתרפא

כל שנדחה הברית מחמת דלקת בעין לז' ימים, צריך קודם שהעין תיראה רגיל לגמרי ולא מספיק שיהיה מצב כזה של קצת אדמיות שלא היינו דוחים לכתחילה את הברית משום זה, דאחרי שכבר היה חולי אז כבר צריך שישתלק החולי לגמרי (עיי' מהר"ק שהביא הב"י ב"ד ס' רס"ב). וקביעה שחזר למצב הרגיל תלויה בשיקול דעת של המוהל.

המשך הפרשות מהעין והאף אחר טיפול אנטיביוטי אינם מעידים על שלא חלפה הדלקת, ויכולים להימשך אפי' זמן רב אח"כ, וכל שעברו ז' ימים מעת שחלפה הדלקת ואין כל זכר לאדמיות או נפיחות¹² אפשר למולו עפ"י שיקול דעת המוהל¹³.

רופא המזלזל בכל החשש מברית בדלקת עיניים, אין לסמוך עליו גם לענין לומר שחלפה הדלקת.

גילוי הדלקת בברית

אם הדלקת עיניים נתגלתה בשעה שמכניסים את התינוק לברית, שכל הציבור כבר נמצא עומד על מקומו, וכל האולם מסודר ומוכן לאירוע, אין להתפעל מזה, וצריך להיות נחוש והחלטי לא לעשות ברית.

הפיתוי למוהלים בזה גדול להקל ולמול גם במצב של דלקת, בכדי לחסוך את הטירדה שבמעקב אחר מצב העיניים, ואת חוסר הסבלנות של ההורים,

12 | הערת העורך: בראיון שם (תחת הכותרת 'סיום הדלקת') כתב שיתכן נפיחות אף אחר עבור הדלקת.

13 | וכן הוריתי למול תינוק שהיו בו הפרשות, ואף עדיין טופל תרופות, מחמת שחלפה כבר הדלקת עפ"י שאר הסימנים, ועברו מאז ז' ימים מעל"ע.

הטיפול גם בשבת [משום המשך טיפול, ומניעת חולי (עיי' שלחן שלמה ס' שכ"ח סעי' א')].

דרכי הטיפול

הטיפול המקובל לדלקת עיניים הוא טיפות אנטיביוטיות אופטיג'נטה או לקרומיצין (Lachromcin)⁸ [או פנימיקסין (Phenomexin). סינטומיצין (Sintomycin) משחה או טיפות נחשב לטיפול חזק יותר, וכן טיפות ויגומקס (Vigomax), ונותנים אותם רק במידת הצורך]. המינון הרפואי המקובל הוא שלש פעמים ביום, אבל כאשר רוצים לזרז את הריפוי בכדי לעשות ברית בזמנו, כדאי לשים טיפות לפני כל הנקה [זמן קבוע למניעת שכחה] ביום ובלילה. גם אם הדלקת היא רק בעין אחת, יש לטפטף בשני העיניים, בכדי להגן על העין הבריאה שלא תידבק מהעין החולה⁹. אם נמצאים בזמן הסמוך מאוד למועד הברית, ונוצר מצב של דחיפות, יש לתת טיפות אפי' כל שעותיים¹⁰. אך אחר שהברית נדחה, אין טעם לתת טיפות בכל שעותיים, כיון שכבר עבר יום השמיני, ועדיף לתת טיפות רק בכל הנקה.

גם אם מצב העין השתפר לגמרי, יש להמשיך במתן טיפות לפני כל הנקה עד הברית, בכדי למנוע חזרת הדלקת¹¹.

כדאי להדריך את ההורים שכאשר מטפטפים את הטיפות לעין יחזיקו את העפעף פתוח למשך מעט זמן נוסף [אפי' כ-2 שניות יועיל], בכדי שהטיפה תתפשט בעין, ולא תידחה החוצה מחמת עצימת

8 | הערת העורך: בראיון שם (תחת הכותרת 'טופל בבית החולים' ו'סוגי התרופות') נאמר כי ישנם תרופות עדיפות ממנה.

9 | הערת העורך: בראיון שם (תחת הכותרת 'סוגי התרופות') הומלץ לחטא סביב העין למנוע הידבקות.

10 | הערת העורך: וכן המליץ בראיון שם (תחת הכותרת 'דלקת חריפה').

11 | הערת העורך: בראיון שם (תחת הכותרת 'מועד הברית') המליץ להמשיך טיפול עוד יומיים אחרי הברית למנוע חזרת הדלקת לפני החלמה מהברית.

והחשש מפגיעה בשמו הטוב. העצה לזה היא לדמיין שכל האולם והצבור זה רק תמונה!¹⁴. ובשנת תשמ"ו/מ"ז היה עובדא שהגעתי לברית שהוזמנתי למול, הסתכלתי על התינוק וראיתי דלקת ואמרת שאין למול, ואף יצאתי לקראת הסנדק בעל המנחת יצחק צוק"ל שהגיע כבר ברכבו, ותיכף שאמרת לו דרך חלון הרכב שיש לתינוק דלקת בעיניים, אף לא ראה צורך לברר או לחקור דבר, אלא השיב 'כשם שמקבלים שכר על הדרישה כך מקבלים שכר על הפרישה', ומיד נתן הוראה לנהג לסוב על עקבותיו.

(נערך מתוך הספר הנכבד 'דברות מנחם' - אומנות המילה והנהגות למוחלל שערכו וכתבו תלמידיו, הרב שליט"א עבר והגיה מאמר זה והתיר לפרסמו)

14 | ובדידי הוה עובדא שהגעתי לברית באולם מפואר ומלא מוזמנים, ולאחר שראיתי הפרשות בעיני התינוק הוריתי לדחות את הברית, וההורים התעקשו לשאול רופא, ואמרת שגם אם רופא יגיד אחרת אין למולו, אך הם נסעו מיד לשאול רופא ילדים מפורסם [ד"ר בלוח ז"ל מבית וגן], והוא הורה כדברי.

בס"ד

עזרת חיים

בדיקת דם

בירושלים ובבית שמש לבילירובין (צהבת) לתינוק לפני ברית

במכשיר חדשני ואמין במיוחד
תשובה במקום עד בית הלקוח

052-768-2222

אוצר הרפואה

ד"ר בנימין יהודה [רוג'ר] זילברמן

רופא חרדי ותיק ומומחה לרפואת עיניים ומנתח בבית שיערי צדק

דלקת עיניים בברית

מבחינים בגורם של הדלקת. רופא העיניים יטפל בדלקת חיידקית ודאית, או אפילו במקרה של ספק, באמצעות טיפות אנטיביוטיקה. בעבר השתמשו בטיפות בשם לקרומיצין (Lachromcin). היום היעילות של התרופה ירדה, ומשתמשים בתרופות בקבוצת קווינולון (QUINOLONE) לדוגמה נובורוקס (Nobrox) וסילוקסן (Siloxane). מטפטפים טיפה לתוך העין כל כמה שעות גם ביום וגם בלילה במשך שבוע בערך. התדירות משתנה בהתאם לחומרת הדלקת. אם אין שיפור לאחר ארבעים ושמונה שעות רצוי כבר להודיע לרופא. בנוסף לטיפות, לפעמים מוסיפים גם משחת עיניים בשם טוברקס (Tobrex) קיימות גם טיפות ומשחה על בסיס כלורמפניקול (Chloramphenicol) כמו סינטומיצין (Sintomycin). משתמשים בהן לעיתים רחוקות בלבד כי הן עלולות, במקרים נדירים מאוד, לגרום למחלת דם. להבדיל מהדלקת החיידקית, דלקת ויראלית עשויה להימשך עד שלושה שבועות, כי אין טיפול במקרה זה.

לסיכום, חשוב לגלות את הדלקת מוקדם ככל האפשר על ידי בדיקה של מראה העיניים כל יום לאחר הלידה, על מנת לטפל מיד בדלקת, להקטין את הסבל לתינוק ולבצע את ברית המילה ביום השמיני. רצוי למנוע הדבקה של התינוק על ידי מבקרים חולים או על ידי מגע עם ילדים אחרים שיכולים לשאת נגיפים. מומלץ גם לנקות פעמיים ביום את הפנים והידיים של התינוק עם מים וסבון. יהי רצון שתזכו להכניס את התינוק בבריתו של אברהם אבינו בזמנו.

בהמשך הגליון, במדור אוצר הראיונות הובא ראיון

נרחב שנערך עם ד"ר זילברמן

ובו תוספות רבות כהמשך למאמר זה

דלקת עיניים בתינוקות לרוב היא דלקת הלחמית. הלחמית היא קרום דירי שקוף העוטף את לובן העין ומרפד את פנים העפעף. הדלקת בדרך כלל זיהומית, כתוצאה מהדבקה על ידי חיידקים או וירוסים. מעניין לציין שלרוב היא יותר שכיחה בתקופה שבין סוכות לפסח.

הדלקת יכולה להופיע מיד לאחר הלידה או כמה ימים לאחר מכן. היא גורמת סבל לתינוק, ועלולה לעכב את ברית המילה. כשהדלקת קלה, לא תמיד ההורים שמים לב למחלה והתינוק מגיע ביום הברית חולה. לכן, יש חשיבות רבה בבדיקה של התינוק על ידי המוהל קרוב ללידה. אפילו כאשר העיניים נראות תקינות, המוהל יזהיר את ההורים על הסכנה במקרה שמופיעה דלקת. הדלקת מאובחנת באמצעות שלושה תסמינים. הראשון – הפרשה על העין, השני – נפיחות בעפעף והשלישי אודם הלחמית. ניתן לבדוק את צבע הלחמית על ידי משיכה עדינה של העפעף התחתון על פני הלחי. הדלקת גורמת כאב לתינוק, אשר עלול לבכות אם נוגעים בעין החולה. הדלקת עשויה להופיע בעין אחת או בשתי העיניים.

הגורמים לדלקת הם או חיידקים או וירוסים. במקרה של גורם חיידקי, ההפרשה היא יותר סמיכה ומוגלתית. אפשר לבודד את סוג החיידק על ידי לקיחת הפרשה ובדיקה במעבדה מיקרוביולוגית. במעבדה ניתן לבצע בדיקת רגישות לאנטיביוטיקה ואחרי 24-48 שעות ניתן לאמוד את יעילות האנטיביוטיקה. במקרה של גורם ויראלי, ההפרשה יותר נוזלית, בנוסף אין צמיחה בבדיקות מעבדה. לפעמים יש דלקת חריפה, כך שבזמן פתיחת העפעפים יוצא נוזל לבן מרובה. במקרה הזה יש צורך בטיפול דחוף בחדר מיון של בית חולים. (להלן בריאיון תחת הכותרת "דלקת חריפה" ניתן לכך הסבר) לא תמיד

אוצר תרופות

ד"ר בנימין יהודה [רוג'ר] זילברמן ירושלים
רופא עיניים חרדי, ומנתח ותיק בבית חולים שערי צדק

ברית בדלקת עיניים - חו"ד רפואית

סיכום ראיון שנערך במקביל למאמרו המתפרסם בגליון זה
(הדגשנו את הקטעים שנאמרו בריאיון כתוספת על הנכתב מהמאמר הקודם)

מקדם הגנה

ראשית צריך לשים דגש על זיהוי מוקדם, למנוע לחץ וצורך להקל לבסוף, וזאת ע"י:

א. בכוחו של זיהוי וטיפול מוקדם בדרכי למנוע את דחיית הברית לבסוף. ולכן המוהל יודיע להורים כבר מהיום השני ללידה שבכל חשש או שינוי בעיניים להודיע, **אפי אם רק יש יותר דמעות מהרגיל**. המוהל ינחה את ההורים מה לעשות, ואם צריך התערבות רופא עיניים.

ב. לבקש מההורים למנוע שילדים אחרים יגעו או יגשו לתינוק, בדרכי הם מובילי המחלות. **ובפרט אם יש מישוה במשפחה עם מחלה זיהומית, אפי נזלת ויראלית ללא ביטוי בעיניים יכולה לגרום לדלקת ויראלית בעיניים**. במקרה שיש חולה בבית צריך לבודד את התינוק ממנו, וישטפו ההורים את ידיהם תדיר לפני כל טיפול בתינוק.

לסיכום צריך שהתינוק יהא מוגן, ולהודיע מיד אם רואים משהו.

הלחץ למול

קצת עצוב שההורים רואים לנגד עיניהם רק את האירוע ולא את התינוק. בעיניהם הם בעלי השמחה ולא הוא, ומנסים ללחוץ בכל דרך לקיים את האירוע. גם מחמת כך לא ניתנת תשומת לב ראויה לעקוב אחר מצב התינוק. לעיתים באים רק בבוקר הברית לבדוק את הדלקת, והכל כבר ערוך ומוכן. לכן

מומלץ לדעת על כל חשש כמה שיותר מוקדם, ולטפל ולהיערך בהתאם.

טופל בבית החולים

קורה שמתחילים טיפול לעיניים כבר בעת האשפוז, **בדרך כלל הם נותנים טיפות לקרומיציין (Lachromycin)**. הסיבה לכך היא מחמת שהיא תרופה ותיקה וידועה, אבל הבעיה שאינה יעילה כמו האחרים, גם המינון שהם נותנים הוא רק 3 פעמים ביממה שזה כלום¹.

הרופא הנותן אינו רופא עיניים אלא רופא ילדים, גם אינו עוקב אחר השפעת התרופה על התינוק ואינו יודע שאין לזה כל השפעה.

לפעמים ההורים ממשיכים את הטיפול עוד 5 ימים, וקצת נחלשה הדלקת אך לא עברה, וצריך להתחיל טיפול מהתחלה, וזה קצת מאוחר. חשוב שידע המוהל ש-לקרומיציין אינו הטיפול הטוב ביותר. להלן נפרט את התרופות המומלצות, ודרכי הטיפול.

מצוי שנכתב במכתב שחרור היילוד שנתנו קצת טיפות בעת האשפוז, אך אין הנחיות להמשך טיפול, כנראה שהוברר שזה לא היה כלום. מאידך יתכן שמצד הרופא ילדים אינו רואה סיבה לחשוש, אבל קיים צורך לעקוב, אחרת יכול להתגבר או להתפתח. אם קיים סיבה לחשש לדלקת, גם אם לא היה כתוב להמשיך טיפול, אין להתעלם מכך, כבר

1 | הערת העורך: להלן תחת כותרת 'סוגי התרופות' ממליץ על כל שעותיים שלוש.

ד. יתכן גם חיידק שנדבק בו התינוק בעת הלידה מחמת שתעלת הלידה אינה נקיה, או הימצאות חיידקים בסביבה. האמא יכלה למנוע זאת מראש בשמידה על היגיינת וחיטוי התעלה.

הפרשות

קצת הפרשה רגילה לבנה כמו שיש לכל אחד זה לא בעיה.

בדלקת ויראלית ההפרשה יותר שקופה, ואילו בחיידקית יותר עבה, ובד"כ בגווי חום או צהוב. הפרשה ירוקה בד"כ היא ויראלית. אפי' אם יש הפרשה לבנה תיתכן דלקת ויראלית. ובפרט אם ההפרשה ירוקה צהובה או חומה שזה כבר סימן לדלקת חיידקית [או ויראלית].

אדמיות

בכל מקרה של הפרשה רצוי לבדוק את פנים העפעף התחתון, ע"י משיכתו על הלחי ולראות את צבעו, אם ורוד כרגיל אין בעיה, אבל אם יותר כהה או שהוא אדום זה סימן לדלקת. במקרה ספק ניתן להשוות לעפעף השני או לאדם אחר. גם אם אדום, יכול להיות ויראלי.

כאב

אומדן כאב העין לתינוק ניתן למדידה רק כאשר בבדיקת עין אחת לא בכה, ובשני בכה. אין זה סימן מובהק, אבל אם גם נראה תוכו אדום יש כבר שתי סיבות לחשוש לדלקת.

סוגי התרופות

טיפול בטיפות סינטומיצין (Sintomycin) חזק מדי, תיאוריתית יכול אפי' באופנים נדירים לגרום למחלות דם. עדיף טיפול בטיפות נובורקס (Nobrox). אפשר גם בטיפות סילוקסן (Siloxane) או וידאמוקס (Vidamox). לטפל רק בעין הדלוקה לא חייבים בשניהם³, רק להיזהר לנקות מחיידקים סביב שלא יעבור לעין השניה.

בבית חולים מומלץ לבקש רופא עיניים דוקא, או מיד לאחר השחרור.

כמו"כ כשיש הפרשה קטנה בבית חולים לא מתחשבים בה, אינם חושבים שלברית זה מהווה בעיה. קורה שקיימת דלקת קלה כל השבוע, ומתחיל להתפתח מאוד ביום ז' או ח', ואומרים ההורים שכבר בבית חולים אמרו שזה כלום. ועל המוהל לדרוש שגם אם אמרו שזה כלום, עליהם להודיעו.

לפעמים נותנים בבית חולים טיפות אחרות חזקות יותר ממשפחת סינטומיצין (Sintomycin)², בו יש חיסרון שצריך לשומרו דוקא במקרה.

מקור הדלקת

לדלקת יתכנו מספר סיבות:

א. התינוק לא נולד עם הזיהום, הרבה פעמים הזיהום מגיע מבית החולים, שם בתינוקיה זה יכול להיות מעגל שלא נגמר אף פעם.

ב. יתכנו מקורות נוספים סביב, ובפרט בעונות המעבר תחילת וסוף החורף, שמסתובבים הרבה מגיפות. בעונה רגילה אני יכול לא לראות תינוק אפי' שבועיים, ובעונות מעבר ייתכנו אפי' 3 תינוקות ביום.

ג. הדלקת יכולה להיגרם מצינור דמעות שעדיין אינו פתוח לגמרי, שאז שטיפת העין לא תקינה, וממילא יכול לגרום לדלקות. הצינור מבשיל ונפתח לגמרי רק כעבור כמה חודשים עד שנה.

בתינוק כזה צריך להיזהר מראש יותר - לנקות ידי ופני התינוק הרבה עם מים וסבון כמה פעמים ביום שלא יזדהם. גם על פני העין כשהיא סגורה. כמו"כ ניתן לחילופין לחטא עם ממחטות המיועדות לניקוי זה. לעבור על כל הפנים כי נוגע בהם, וכן לחטא את הידיים למניעה.

[2] הערת העורך: להלן תחת הכותרת 'סוגי התרופות' כותב שעלול להיות חזק מדי.

[3] הערת העורך: ראה מאמרו של הרב פוקס הנ"ל שממליץ

אם יש ספק אם ויראלי, בכל אופן מומלץ להתחיל מיד טיפול חיידקי, אין בו שום סיכון, אין שום סיבה לחשוש, אפי' טיפול במשחה.

דלקת חריפה

אם מטפלים כמו שצריך במדויק יכול לעבור אפי' תוך פחות מיממה, הבעיה היא שבדרך כלל שוכחים או מזניחים את הטיפול. במקרה שגילוי הדלקת היה ביום השביעי, בטיפול יסודי בטיפות אפי' כל שעתיים, ומשחה כל 6 שעות ניתן הרבה פעמים להגיע לברית בזמנה.

במקרים חריגים שהעין מלאה מוגלה, נדרשת בדיקה אם יש פצע או נזק בקרנית מהזיהום. בדיקה זו נעשית במיקרוסקופ ידני ניד הנמצא רק בבתי חולים, בו אפשר לבדוק תינוק שוכב. אדם אחד מחזיק את התינוק, השני פותח את העין, והרופא בודק עם המיקרוסקופ. אם המצב חמור ולא יכול לראות טוב מחמת שהעפעפיים נפוחות, מכניס מכשיר נוסף לפתוח עפעפיים. [מיקרוסקופ זה נקרא 'מגורת צדק', כי קו האור היוצא ממנו ישר].

הסיכון בדלקת בברית

אם הדלקת ויראלית אין סכנה למולו מבחינה רפואית. אולי מחליש את התינוק, אבל אין סיכון. הסכנה היא בדלקת זיהומית שמחמת פצע הברית הפתוח, יכול החיידק לעבור דרך מגע מהעין לברית ולזהם את מקומו, או אפי' להיכנס דרכו למערכת הדם ולזהם את כל הגוף.

כשיש היגיינה טובה אין סיבה לדחות ברית אף פעם מבחינה רפואית גרידא, אך לא נוכל לסמוך ע"ז למעשה, גם לבן שלי לא הייתי סומך ע"ז.

לאחר מעשה

אם נעשתה ברית במצב של דלקת עיניים, חשוב מאוד מאוד לטפל בדלקת, וכל הזמן להפריד בין הטיפול והמגע בעיניים לטיפול והמגע באזור הברית, שזה עיקר הבעיה בדלקת.

אם יש חיידק, מומלץ טיפול אנטיביוטי במשך 5-7 ימים. יומיים ראשונים כל 2-3 שעות, גם במשך כל הלילה, בערך כל הנקה. אח"כ כשכמעט עבר לתת כל ארבע שעות.

להשלמה אני מוסיף במקביל לטיפות משחה טוברקס, כי לא תמיד החיידק רגיש לטיפות, שני אנטיביוטיקות סיכוי יותר טוב להצלחה, גם משחה משמנת את העין ופחות כואב, ועמיד בעין ליותר זמן. מתן המשחה אחר מתן הטיפות, ולפתוח את העין שיכנס לתוכה, מתן משחה רק אחת ל-6 שעות כי יותר עמיד.

אומנם משחת טוברקס (Tobrex) הינה ממשפחת לקרומיציין, אבל המשחה חדשה יותר, וגם אינה מספיקה לבדה אלא כתוספת לטיפות.

מעקב

לפעמים ניתן טיפול כנדרש, אך לא נכנסו הטיפות טוב לעין, ולא השפיעו. אם יש דלקת כדאי שרופא יבדוק מהתחלה שהתינוק מטופל כמו שצריך, ובכל מקרה לחזור תוך יומיים למעקב. הרבה פעמים הדלקת נשארת ורק אינה מתפתחת, ולקראת הברית הטיפול פוחת ומזולזל מעט וממילא הדלקת מתפרצת יותר.

דלקת ויראלית

במקרה של דלקת ויראלית אין מה לעשות. רוב הדלקות הם ויראליות, לדעתי כ-80 אחוז. שום טיפול לא יעזור. א"א להיות בטוח שזה ויראלי אא"כ עושים בדיקת מעבדה. בכל אופן מומלץ לתת טיפות למניעת זיהום, כי גם ויראלית יכול לגרום התפתחות חיידקים במקום.

דמעות או הפרשה לבנה לא כ"כ יכול לגרום לזיהום, אבל עדיף לא להשאיר אותם אלא לנגב תדיר, כדי לעקוב ולראות מה מתפתח מתחתם.

לטפל בשני העיניים למנוע הדבקה.

בדיקה לפני הברית

מוהל המגיע לברית וקיים לדעתו חשש לדלקת, עליו לבדוק את העפעף, אם תוכו ורוד, ההפרשה הינה לכלוך בעלמא אא"כ היא בגווי צהוב או חום, ואם היא מזערית כראש מחט גם בגוונים אלו אין זה כלום. ואם תוכו ורוד כהה או אדום כנראה מתחיל דלקת, ואין לו למול כלל בלי אישור מרופא. יתכן שיתקבל אישור עוד באותו יום, אולי הרופא יגיד שלא בדקו טוב. ויתכן גם הפרשה של חיידקים רגילים.

גם באופנים שקיימות נפיחות או אדמיות בלי הפרשות, ורוד בפנים הוא המודד. אך בדר"כ אין מציאות של נפיחות לבד. **ל"צ להפוך את העפעף לצורך הבדיקה**, מספיק למותחו ולמושכו על הלחי.

סיום הדלקת

באופן תיאורתי דלקת נגמרת ודאי כאשר נעשית בדיקת תרביית בלא הימצאות חיידקים. למרות שאף בתרביית עין בריאה יהיו חיידקים הנקראים 'פלורה נורמלית', שהרי הגוף מלא חיידקים, אך בתרביית ניתן לבדוק מתי נורמלי, ומתי כבר לא. כל עוד הגוף נתון תחת טיפול אנטיביוטי אין טעם לעשות תרביית, כיון שבאנטיביוטיקה פעילה החיידקים רדומים ומפסיקים לצמות, רק לאחר הפסקה יחזרו לצמות ויצטרכו טיפול מחדש. כך שאם עשה תרביית תוכ"ד טיפול אנטיביוטי ומצא חיידקים מוכרח שעוד לא עברה הדלקת, אבל אם לא מצא אין זה מוכרח שעברה.

הגוף מתמודד כל עוד יש סימפטומים. אבל לא מחייב שהדלקת עדיין פעילה. יתכן שהחיידק כבר לא פעיל כי לא זיהומי. גם יתכן שתישאר נפיחות אף לאחר שהמכה עברה, מחמת בצקת שנותרת ברקמת הלחמית.⁴

4 | הערת העורך: במאמר הנ"ל של הרב פוקס תחת הכותרת "מה נחשב שנתרפא", צויין שלדעתו כשעברה הדלקת ניתן לעשות הברית אף אם ההפרשה עוד לא חלפה, עיי"ש.

מועד הברית

בקשר לקביעת מועד הברית אחר דלקת עיניים קיימים חילוקי דעות בין הפוסקים, יש המתנינים ז' ימים, ויש המלים מיד כשנראה בסדר⁵. ולדעתם אף א"צ שתעבור הדלקת לגמרי, כי דלקת הינה כמו כל מכה הבאה ברגע אחד ועוברת באיטיות, ומספיק שכמעט עברה הדלקת⁶.

סיבת המתנת ז' ימים מבחינה הלכתית לדעתי היא בכדי לבדוק שלא חוזר. אבל מבחינה רפואית לא תמיד ההמתנה הממושכת מוצדקת ונכונה, לפעמים מחמתה כבר מספיקה הדלקת להתחיל שוב מחדש, ומצריך טיפול מחדש. בעיקר חוזרת כשצינור הדמעות צר [בדר"כ אין צינור סתום], המצב המקומי מאפשר התפתחות חיידקית כי אין שטיפה לחיטוי קבוע. כל פלורה נורמלית עלולה להזדהם כשעומדת ללא שטיפה⁷.

לעומתם יש רבנים המקילים אפי' לעשות ברית עם דלקת ממש⁸, והתינוקות באים אלי לטיפול בדלקת אחרי שכבר עשו להם ברית.

דלקת חריפה מחייבת מצד ההלכה המתנת ז' ימים מעל"ע. אני לא יודע מהי חריפה, אלא רק איך מגיב לטיפול. **אם עובר אחרי יום אחד נראה שהיא קלה. ואם אחרי 6-7 ימים סימן שהיא יותר חריפה. אך מראש א"א לעולם לדעת אם חריפה, כיון שיתכן חיידק מאוד רגיש ואפי' בנפיחות והפרשה חומה תעבור הדלקת תוך יממה עם טיפול אנטיביוטי כנ"ל**,

5 | הערת העורך: כנראה תלוי בסוג הדלקת קלה או חריפה וכדלהלן.

6 | הערת העורך: כמובן שיש לעשות שאלת חכם בכל מקרה לגופו.

7 | הערת העורך: לעיל (תחת הכותרת 'מקור הדלקת' עיי"ש), מיעץ לשטוף ידיים ופנים למנוע זיהום. ובמאמרו של הרב פוקס (תחת הכותרת 'דרכי הטיפול') המליץ לעשות עיסוי לעין עיי"ש.

8 | הערת העורך: יש לברר הלכתית.

אם לא מגיב לתרופה בכלל, או מגיב בחוזק, באמצע טיפול אנטיביוטי אין מה לעשות תרבות היות ואם מגיב זה סימן לטיפול יעיל בחיידק, ואם לא, סימן שזה וירוס שאין לו טיפול אנטיביוטי. אך אם לא מגיב טוב מספיק לאנטיביוטיקה, עושים יומיים הפסקה בטיפול שהחיידק לא יהיה רדום אלא יחזור לצמות, ומוציא הפרשה לבדיקת מעבדה לאיזה אנטיביוטיקה הכי מגיב. ואז יהיה טיפול מדויק. אא"כ הדלקת מחמת סיבה נוספת כצינור דמעות צר, שאין מה לעשות.

שינוי בין המגזרים

אני רוצה להוסיף שאלה לציבור המוהלים: הבאים לבדיקת דלקת עיניים קודם הברית הינם רק מהציבור הדתי [מכל המגזרים במידה שווה] 99 אחוז, והרי המוהלים עושים ברית גם ללא דתיים, אני לא מבין היכן כל השאר, השאינם דתיים. גם אם נימולים אצל רופא מוהל, איך זה שלא התייעץ עם רופא עיניים, או שלא אכפת לו כי בשבילו זה דבר קטן.

שאין לו טיפול אנטיביוטי.

למחרת תהיה העין כמעט בריאה ואין הפרשה, וזה מחמת שהחיידק היה רגיש מאוד לאנטיביוטיקה.

במקרה כזה מבחינה רפואית ניתן לעשות ברית עם הגבלות⁹, מחמת שרפואית עוד לא לגמרי בריא - א' לא להפסיק את הטיפול, ב' להפריד בין הברית לעין, בכל טיפול בתינוק מטופל הברית ראשון אחרי שטיפת ידי ההורים ורק אח"כ טיפול בעין. לא נתקלתי אף פעם בבעיה כשנזהרו כן.

אם נגמר אחרי יומיים עדיף להיות בטוח שעבר לגמרי, לכן מומלץ להמשיך עוד יומיים של טיפול אחר סוף ההפרשות, רק אח"כ לעשות ברית, ואח"כ עוד יומיים המשך טיפול. שלא יחזור כל עוד הברית לא התרפאה. הטיפול כולל טיפות כל 3 שעות ומשחה כל 6.

אם נגמר אחר 5 ימים, עדיין אין זה דלקת חריפה. אין לנו מידע מה נקרא חריף. יכול להיות ממושך, מחמת שזה וירוס שבתהליך טבעי לוקח לו בין 14-7 יום' תלוי בחוזק הוירוס איך מתנגד לתינוק. אם חיידקי יכול לקחת יום או מספר ימים¹⁰.

[9] הערת העורך: יש לברר הלכתית.

[10] הערת העורך: כנראה עם טיפול אנטיביוטי, משא"כ וירוס

כלים וציוד למוהלים

03-7119-550

- ירושלים
- מרכז - בני ברק
- מודיעין עילית
- חיפה והקריות
- צפון - צפת

כל הציוד למוהל

כלי מילה / כל סוגי החבישות / אבקות לברית
חומרים עוצרי דימום / חומרי חיטוי / שקיות סיטרול
ועוד ועוד ועוד... ממיטב החברות והיצרנים
ניתן להשיג: בסניפי 'אומנא' בכל רחבי הארץ

איגוד הפולמוס

תגובות הרבנים והמוהלים - לפרסום בגיליון הבא חבישה רטובה בשבת

הלחה כשהלחות בה רבה. ב. מדין גיבול באבקה שנתנו עליה.

ויש לדון להתיר משום פיקוח נפש ורפואה, וכדרך הטיפול בחול. ומאידך יש מקום לאסור כיון שאינו חלק מהמילה עצמה, גם ניתן לטפל באופנים אחרים שאינם אסורים, ואף מדין מכניס עצמו לפיקוח נפש.

נבקש מהלומדים והמומחים לפרש לנו את משנתם, הן ע"י בירור הענין מבחינה הלכתית או רפואית, והן ע"י פסקים ועדויות ומסורות ברורות מגדולי ההוראה, או ממומחי הרופאים. עיקרי הדברים בפולמוס זה יפורסמו בעז"ה בגליונות הבאים לתועלת הרבים.

מתני' (שבת קל"ג.) עושין כל צרכי המילה בשבת, מוהלין ופורעין ומוצצין, ונותנין עליה איספלנית וכמון. וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' רל"א סעי' א'). כידוע הרבה מהמוהלים חובשים את מקום המילה בתחבושת ספוגה בנוזלים, ומהדקים אותה היטב סביבות המילה. התועלת בזה ידועה הן לצורך עצירת הדימום, והן למניעת צערא דינוקא, הן בשביל אחיזת הפריעה למטה, והן בכדי שהתחבושת תוכל להישאר תפוסה ומהודקת על עצמה ללא קשירה וכדו'. יש המוסיפים על או תחת התחבושת אבקה לתועלות נוספות.

ויש לדון במילה בשבת מחמת שני חששות איסור - א. מדין סחיטה בהידוק בתחבושת

תגובות מאמרים וכל חומר ומידע בנושא זה
ניתן לשלוח לדוא"ל c0504111050@gmail.com
ויפורסם בעז"ה בגליונות הבאים

אוצר תלכות המוהל

המוהל הרב שמואל הכהן רוטלוי - ירושלים

האם יש מעלה למול בזריזות

סיבת הזריזות המצויה

הנה בס"ד לאחרונה התרבו הלומדים למול את ילדי ישראל, ויש לכך שיעורים מסודרים שבהם מלמדים את כל פרטי צורת הברית עם כל צורות החבישה [דבר שלא היה מצוי פעם שהדברים היו נשמרים בסוד, ומלמדים רק בתנאים מאוד מגבילים].

והנה יש בכך רווח בכמה דברים - א' שאותם שלמדו מלים גם את ילדיהם ולא עושים את הברית ע"י שליח, ומדווחים בזה שמצוה בו יותר מבשלוחו, ב' עוד מעלה טובה יש בזה שהתחרות בין המוהלים הביאה לכך שינהגו בעשייתם מצוה זו בכבוד והמומחיות הראויה כלפי המצוה והציבור.

מאידך מכיון שיש הרבה שלמדו למול, והרי כל אב רוצה שלבן שלו יהיה את המוהל הכי מומחה וזריז ובכמה שפחות כאב וכו', נעשה מעין דגש במלאכת המילה על הזריזות ומיעוט בכי התינוק, וכאילו בזה הוכיח המוהל את מומחיותו לעין כל. וכידוע כשהזריזות היא בראש שיקוליו, נוצר הרבה פעמים צורך בתיקונים ושיפורים לאחר מעשה, וכגון שלא תפס מספיק וממילא לא נחתך מספיק וכדו'. ואומנם בסיום מעמד הברית כשלוקחים את התינוק לצד, שם גוזרים ומתקנים ומסדרים את מה שצריך, אך לפעמים התיקון הוא ממש חלק מהברית שללא זה אינו נקרא ברית וכאילו לא מל (שור"ע רס"ד ס"ה ע"ה לקמן). ובפרט בשבת הבעיה גדלה, שאז צריך שוב לעשות מלאכה, שאם היה עושה אותה כראוי בהתחלה לא היה צריך לחזור על זה שוב (ולעיתים נכנס בספק

ציצין המעכבין, ספק מציאותי או הלכתי שממ"נ יחלל שבת לאחד השיטות, בין אם יתקן ובין אם לאו).

וע"כ יש לדון אם מדווחים בכל זה או שרק מפסידים מזה.

ציצין המעכבין

הנה בגמ' (שבת דף קל"ז ע"א) במשנה שם אלו ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה וברש"י שם רצועות של בשר שנשארו מן הערלה, ובגמ' שם בעמוד ב' אמר רבי אבינא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב בשר החופה את רוב גובהה של עטרה ופ' רש"י רוב גובהה - לא תימא רוב העטרה דקתני מתניתין רוב היקפה, אלא אפילו רוב גובהה במקום אחד, עכ"ל. דהינו שאם נשאר אפילו במקום אחד שזה אפ' משהו שהוא דק אבל חתיכה ארוכה כבר מעכב את המילה וכ"ש אם נשאר רוב ההיקף סביב העטרה זה מעכב את המילה.

ובגדר עטרה כתב ברש"י ד"ה עטרה - היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב, וממנה משפץ ויורד לראשו, עכ"ל. משמע שהמקום הגבוה הוא העטרה ולא כל ראש הגיד ואם נשאר חתיכה מהערלה שעולה על המקום הגבוה אפ' במקום אחד כבר מעכב את המילה (כך הבין הבכור שור ברש"י כדלהלן).

וכתב בטור יודה דעה (הלכות מילה סימן רס"ד) יש ציצין המעכבין המילה ויש שאינן מעכבין אותה כיצד אם נשאר מהעור עוד החופה את רוב גובהה של העטרה

אף על פי שלא יכסה רוב גובה ראש הגיד הרי הוא ערל כמו שהיה וצריך למולו שנית והוא מה שאמרו (שם קלג) וכו' ומהמבואר שהבשר החופה חוט העטרה ברוב הקיפו הוא הנקרא בלשון המשנה בשר החופה רוב העטרה סתם ודאי מעכב וחוזר עליו כאילו לא נימול כאשר נתבאר אבל אם נשאר פחות מזה כגון שלא היה שם לא רוב גבהה של עטרה במקום אחד ולא רוב הקף החוט הרי הוא נימול מן התורה ואין חוזר, עכ"ל.

והינו שפסק הב"י בשם החכם הספרדי שכל ראש הגיד הוא נקרא עטרה ולא רק המקום הגבוה אומנם עיקר העטרה היא המקום הגבוה שזה נקרא חוט הסובב, אבל המעכב הוא רק אם נשאר גובה על כל הראש או אם נשאר רוב ההיקף ואז אפ' אם זה רק על החוט לבד ולא על כל ראש הגיד אבל אם נשאר ציצין מעט רק על החוט הסובב אפ' שזה על כל גובה החוט אינו מעכב מדאף וכן משמע שכך פסקו הט"ז (ס' רסד' סק' ה') והש"ך (שם סק' ט').

אומנם בבכור שו"ר (שבת דף קל"ז) כתב וז"ל - רש"י בד"ה עטרה היא כו'. וממנה משפע כו' עד כאן לשונו. אין כוונתו שגם אותו בשר שמשפע ויורד כו' בכלל עטרה היא רק דלסימנא נקטיה רש"י אבל אין נקרא עטרה כ"א החוט הגבוה בעצמו והבשר שמשפע ויורד נקרא למטה מעטרה, וכן ג"כ כונת רש"י בשבת (דף קל"ג ע"ב ד"ה ציצין), וכן כונת רש"י ז"ל ביבמות (דף מ"ז ע"ב) והכי מוכחא כל הסוגיא בגמ' ובפרש"י ותוס' שם (דף ע"ה וע"ו), וכ"ה להדיא דעת הטור אה"ע (ס' ה') שכתב וז"ל בראש הגיד יש בשר ובחבורו לגיד הוא גבוה ומקיף סביב הגיד ונקרא עטרה כו' עד שבעלינו של גיד הוא למטה מהעטרה כו' עכ"ל הרי להדיא שאותו בשר הנמשך מחוט הגבוה לסוף הגיד אינו נקרא עטרה ולפ"ז מ"ש רש"י (לקמן ע"ב) ד"ה רוב גובהה כו' אלא אפ' רוב גובהה במקום אחד עכ"ל כונתו שמכוסה

אפילו במקום אחד זהו המעכב את המילה וכאילו לא נימול לא נשאר ממנו אלא מעט ואינו חופה רוב גובהה של העטרה אינו מעכב המילה, המל' כל זמן שמתעסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין בין על שאינן מעכבין פירש ממנה אינו חוזר אלא על המעכבין וא"צ לחזור על שאינן מעכבין פ' מיירי בשבת אז חוזר על המעכבין אבל אינו חוזר על שאינן מעכבין אבל בחול חוזר על הכל בין מעכבין בין שאינן מעכבין, עכ"ל.

והינו שפסק בטור שאם נשאר חתיכה מהעור של המילה אפ' במקום אחד שנשאר רצועה אחת אפ' היא מאוד דקה אם יש לה רוב גובה מעל העטרה כבר נקרא שאינו מהול.

ויש מחלוקת גדולה מה נקרא העטרה שאם יש איזה חתיכת עור אינו נקרא מהול דבב"י שם הביא שם מה נקרא עטרה וז"ל - והנה בהיות ספרד על תלה נסתפק להם מה נקרא עטרה אם הבשר אשר בראש הגיד כולו או אם הוא לבד החוט הגבוה הסובב אשר בין אותו הבשר והגיד כי נמצאו המפרשים והפוסקים מתחלפים בלשונם פעם יורו כן ופעם יורו כן וראיתי קונטרס מחכם אחד שכתב אז על זה והכריע דעטרה דלגבי מילה היא הבשר אשר בראש הגיד כולו וכתב עוד לגבי מילה שעיקר מצותה לגלות כל העטרה עם החוט הסובב שהוא עיקרה אית בה תרי גווני עיכובא חד בשר החופה רוב הקיפה דהוא הוא משמעה דסתם משנה אי לאו הא דרבינא והשגית מה שהוסיף לפרש רבינא בשר החופה רוב גבהה דמשמע דרוב הקיפה אף על גב דליכא רוב גבהה ודאי מעכב מלשון המשנה ורוב גבהה במקום אחד נמי אף על גב דלא הוי רוב הקיפה מדרבינא. ובסוף דבריו כתב הילכך לענין הלכה למעשה נראה שבין שהציצין חופין רוב גובה ראש הגיד אפילו במקום אחד או שהבשר או ציצין ממנו חופה רוב הקיפו של חוט שהוא עיקר העטרה

הוא ספק מדאף אי הוי מהול או לא וכדכתב היד הקטנה מהראוי להיזהר ולחוש וכו', שגם דעת הר"ן כך ע"ש. ובחת"ס (י"ד רס"ה) ג"כ הביא כדעת הבכור שור, [ועי' בספר מילה שלמה להר"ש שוחט (פרק ו' הערה 71) שהביא מעוד הרבה אחרונים להחמיר כדעת הבכור שור].

תיקונים אחר המילה

וא"כ נמצא שמוהלים אשר בחיפזון תפסו ולא הורידו את מה שצריך, ורק אח"כ מורידים וגוזרים, עשו את עיקר המילה בצד ולא בשעת המילה בציבור, ומצוי שלא רק שלא מורידים כדעת הבכור שור שזה לבד כבר הוי ספק דאף במילה אי הוא מהול או לא, אלא גם את דעת שאר הראשונים והפוסקים אינם יוצאים יד"ח, ויצא שכרם בהפסדם.

ואי תימא מאי נ"מ למעשה בסופו של דבר אחר התיקונים שהם עושים התינוק הוא מהול ומאי נ"מ מתי עשו זאת. הנה כמה רעות יש בזה –

א' דבטור (ס' רס"ה) כתב והיכא דאפשר עבדינן ליה בעשרה והיכא דלא אפשר עבדינן ליה בפחות מעשרה וכן פסק בשו"ע (ס' רס"ה סעי' ו') שאם אפשר עבדינן ליה בעשרה. ולכאף אם עושה את הברית והתיקונים המעכבים שבלעדיהם התינוק אינו נקרא מהול בצד או בכלל בחדר נפרד [להסתיר מעשיו] מפסיד מעלה זו של עשרה שהרי שם אין לו עשרה.

ב' עוד רעה יש בזה דהנה בהגהות מימוניות (פרק ג' מהלכות מילה) כתב וז"ל – זה שחומדין ומתאווין לאחוז התינוק בשעה שנימול על הברכים ולהיות בעל ברית, יש לזה סמך לדבר במדרש שוחר טוב בפסוק "כל עצמותי תאמרנה" אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא אני משבחך בכל איברי ומקיים בהם מצות וכו', על ברכי אני נעשה בהן סנדיקום לילדים בשעת מילה.

העטרה מצד הגוף והולך לצד הקרקע עד רוב אותו גובה ומ"ש ובמקום אחד כונתו דל"ת דבעינן שיקסס מצד הגוף בכל ההיקף עד רוב הגובה שבכל ההיקף לכן פ' דאפילו במקום אחד מההיקף כגון שהוא כעין רצועה דקה רחבה משהו וארכה עד רוב גובה העטרה מעכב את המילה, שהוא מבין שדעת רש"י שרק המקום הגבוה הוא נקרא עטרה ואם יש עליו כבר איזה רצועה אף דקה כבר אינו נקרא מהול שזה מעכב וע"כ כתב שם בדבריו וז"ל – **ומזה אזהרה להמוהלים** המקילים בענין פריעת החוט מחמת חסרון ידיעה וראוי לגלות עד שיהיה כל החוט סביב מגולה עד החרין כי בקל יכול להיות חופה רוב גובהה של עטרה במשהו ממנה ע"ד שכתבתי והוא מעכב את המילה ואף על גב שכתב הב"י שם שראה קונטרס מחכם אחד עיין שם ומשמע באותו קונטרס דלא קרוי רוב גובהו כ"א עד רוב כל הבשר המשפיע מהחוט עכ"ד היינו שגרם לו שפ' שם דעטרה הוא החוט עם כל הבשר אשר בראש הגיד המשפיע מהחוט אבל כבר בארנו שאין דעת רש"י ותוס' והטור ורוב הפוסקים כן והכי משמע להדיא בסוגיא דיבמות כנזכר ואין לדחות דבריהם מפני בעל הקונט' דלא נודע מי הוא אפי' אם היו מקילין וכ"ש שהם מחמירים בשל תורה כנ"ל פשוט, ודו"ק. הרי שהחמיר בבכור שור שהמקום הגבוה הוא הנקרא עטרה ולא כל ראש הגיד וכך הבין בדעת רש"י שרק המקום הגבוה הוא הנקרא עטרה.

וממילא לפי הנ"ל יש מחלוקת בדאף מה נקרא ציצין המעכבין מדאף את המילה שאם הם נשארו אינו נקרא מהול, לדעת הב"י זה רק אם יש רצועת עור על כל ראש הגיד, אומנם לדעת הבכור שור הוא אפי' רק על המקום הגבוה בלבד כבר מעכב ואינו נקרא מהול.

והנה להלכה הוי ספק דאף ונקטינן להחמיר להוריד אף מה שנקרא ציצין לדעת הבכור שור, שהרי

ועי' בפר"ח (א"ח סי' ס"ז סעי' ח') שיש איסור לעשות מצוה ללא ברכה. ולפ"ז אם כשמתקן את מה שצריך לא מברך על זה, כיון שעכשיו הוא המילה נמצא שהיא מצוה ללא ברכה ועובר בזה איסור.

ד' אם הוא ברית בשבת א"כ מוסיף רעה על רעה, דאם מתקן בשבת מיד עשה עוד מלאכה שלא היה צריך אם היה עושה כראוי (ויתכן אף שאסור לתקן משום ספק ציצין שאין מעכבין וחשש חילול שבת), ואם מתקן רק במוצ"ש חוץ ממה שהוא צריך לעצור לתינוק הוא ברית בלילה שכלל אין זה נקרא ברית ופסק ברמ"א (סי' רס"ב סעי' א') דהמל בלילה אפי' לאחר שמונה ימים צריך שוב הטפת דם [ועי' שם בב"ח ומג"א אי הוא עיקר הדין או רק חומרא].

לסיכום

ונסכם את הבעיות שמנינו כאשר מל בזריזות, ולא מחמת שהוא בקי ורגיל במלאכתו, אלא מסיבות אחרות - א' אי מתקן רק בלילה הוא ברית בלילה שצריך שוב הטפה, ב' בשבת מצריך מלאכה נוספת (וספק חילול שבת), ג' הוא הפסק בין ברכה למצוה ואולי הוא ברכה לבטלה מה שהוא בדרך [ועי' הדין בשני תינוקות אי יכול כלל לברך שוב ואולי יש לחלק שכבר חל הברכה משא"כ הכא שכלל לא חל כיון שלא היה מילה כל זמן שלא תיקן את הטעון תיקון ועוד שהרי מצינו שצריך לברך שוב], ד' מילה ללא ברכה שלדעת הפר"ח הוא איסור, ה' מפסיד את הסנדק ממעלתו, ו' מפסיד הברית בעשרה.

והעיקר בזה הוא שיקפיד המוהל לעשות מלאכתו נאמנה ובמתינות כפי הנצרך למלאכתו, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו אפי' כמלא נימה, ובפרט אם הוא נוהג כדיון, ושארית ישראל לא יעשו עוולה.

והביאו הרמ"א בשולחן ערוך (סימן רסה' סעי' יא') וז"ל ונוהגין להדר אחר מצוה זו, להיות סנדק לתפוס התינוק למוהלו ויפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו לקריאת התורה, דכל סנדק הוא כמקטיר קטורת ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים לבעל ברית אחד, כדאמרינן גבי קטורת חדשים לקטורת עכ"ל.

והנה אם בציבור עדיין לא חתך את כל הציצין וכנ"ל, אלא רק אח"כ מפסיד לסנדק את מעלתו, שהרי הוא אינו אוחזו בשעת הברית שרק עכשיו כשמתקן הוא מל אותו. ובפרט אם הוא יום צום וכד' שהסנדק אוכל בגלל שזה יו"ט שלו, ודאי רעה חולה היא מה שמכשילו בזה.

ג' ויותר מזה שהרי בשו"ע (סי' רסה' סעי' ג') כתב דכשחוזר על ציצין המעכבין חוזר ומברך. וכתב שם הגר"א שזה משום שכיון שהיו כאילו לא מל, וע"כ עכשיו כשהוא מל חוזר ומברך דעכשיו זה המילה של התינוק ולא מקודם כשחתך מול כולם. ולדבריו גם האב צריך לחזור ולברך להכניסו [שכתב בשו"ע שמברך את כל הברכות וכתב שם הפת"ש בשם החת"ס שמברך גם על המילה וגם להכניסו שזה ברכת האב] מכיון שמקודם כשבירך לא היה זה כלל בשעת המילה.

ואף שעושה התיקונים סמוך ונראה לברית, לכאף הוא הפסק בין הברכה למצוה שהרי בדרך על המילה ורק מתחיל, ואח"כ הוא מפסיק, והוא הפסק גדול בין הזמן שכבר בירך לבין מתי שמל בפועל. ולכאף גם האב שבירך וגם המוהל שבירך שניהם לא בירכו סמוך למצוה ובפרט מה שמצוי שהאב כבר מברך את הציבור ועונה להם לברכת המזל טוב עד שהמוהל מבצע את התיקונים, וא"כ ודאי הוא הפסק בין הברכה למצוה.

אוצר הפוסקים

פסקי הלכה מרבנים בענייני ברית מילה

כפי הרגלו ללא שינוי, ושאל הסנדק יעמוד על כך יחפשו סנדק אחר.

בסופו של סיפור המוהל חס על כבוד של הסנדק, והסכים לשנות מהרגלו ולמול ללא הפרדה.

(מהמוהל הרב שמשון שאר ישוב – בני ברק)

ניתן לשלוח למדור זה פסקי הלכה שנשמעו מגדולי ההוראה, בדורינו או בדורות העבר.

מוהל הרגיל לעשות הפרדה תמיד לפני הברית, הוזמן למול בברית שנערכה בשבת. לפני השבת הודיעו שהסנדק דורש שהברית תיעשה ללא כל חשש חילול שבת, ולדבריו אף ההפרדה בכלל ועל המוהל לעשות ברית ללא הפרדה.

המוהל שהיה רגיל לעשות הפרדה הלך לשאול את פי הגר"נ קרליץ זצ"ל, ונענה כי על המוהל למול

אוצר הנידונים

נידונים הלכתיים

נידון ב':

בעל תשובה טרי מהעיר חולון עשה ברית לבנו, ולצורך כך הזמין אולם שמחות מקובל ומהודר בעיר בני ברק. הברית נערכה ביום עשרה בטבת, ובעל הברית הזמין 50 מנות מהקייטרינג של האולם. ערב הברית התברר לבעל הברית שיום זה הוא יום צום לפי ההלכה, ואסור למוזמנים לאכול ביום זה אפי' בסעודת ברית.

משהתקשר לבעלי האולם לבטל את המנות שהזמין, נענה שכבר האוכל הוכן ואין באפשרותו לבטל. לשאלתו הרי הם יודעים שזה יום צום ואשמתם שהם הכינו אוכל בידעם שהמוזמנים לא אוכלים ביום זה, ואף היה עליהם להודיעו שלא נהגו לעשות סעודה. נענה שאין זה מתקוק תפקידם להעיר לבעלי שמחה, וסברו שיש לו היתר כלשהוא או שמזמין חולים או שאינם שומרי מצוות לשמחתו. עם מי הדין?

ניתן לשלוח שאלות תשובות ותגובות למדור זה בכתובת המערכת המופיעה בגב הגיליון

נידון א':

שלושה יהודים ישבו מחוץ לחדרי לידה בבית החולים ביום שישי בסמוך לשקיעה. המיילדת יצאה והודיעה לאחד מהם שנולד לו בן למזל טוב. היהודי המרוגש מיד החל לחשב אם יש לו שהות עוד לחזור רגלית לביתו לעשות שלום זכר, או שכבר אין טעם בכך. עודדו חוכך בדעתו מה לעשות, שיתף את שני היהודים שישבו לצידו בלבטיו, והם מיד אמרו לו שבכל מקרה ראוי לו לשוב לעשות שלום זכר כלשהוא כדי לקיים את המנהג, אך הוא לעומתם טען שייכול הוא לעשות שלום זכר בשבת הבאה כיון שהתינוק נולד בדקה של השקיעה וממילא ימולו אותו רק ביום א' שלאחר השבת הבאה. שני היהודים האחרים הזדעקו מיד, מה פתאום, בעינינו ראינו שההודעה היתה 7 דקות לפני השקיעה, והברית חייבת להיערך ביום ו' הקרוב. אבי הבן טען בתוקף שהוא הצודק, ואין בכונתו לחוש לדבריהם כלל.

האם מוטל על שני יהודים אלו ללכת לבית דין הסמוך למקום מגוריו, ולהעיד בפניהם כי ביום ו' הקרוב הוא יום המילה של התינוק, ובית דין יחייבוהו למול את בנו בעל כרחו?

איצ'ר הסיפורים

אם בחוקותי תמולו

המוהל שראה שלא יוכל להתחמק מלמלא מבוקשם, ולא חפץ להעיב על יחסו עימם, מיד התנצל על שלא האריך כמקובל, ואמר שסבר שהם מעוניינים בטקס מקוצר, אבל אם חפצים הם בטקס הארוך והרגיל מיד ימלא הוא את מבוקשם.

מיד ביקש מבנו שיעלה הביתה ויביא משם חומש ויקרא! הבן רץ הביתה וחזר עם החומש בידו. האב פתח בפרשת... בחוקותי, ומיד הניח את שני ידיו על ראש התינוק הנימול, והתחיל להתנועע ולקרוא בהתלהבות וקול גדול שורה אחר שורה את כל פסוקי התוכחה!!!

משסיים לקרוא את כל 48 הקללות, וראה שבעלי השמחה מרוצים מהטקס הארוך והמסורתי שעשה, סגר את החומש ונשקו, ואיחל מכל ליבו לבעלי השמחה הנרגשים שכל דברי התורה האלו יחולו על ראש התינוק וכל בני משפחתו, ולהתראות בשמחות הבאות. בעלי השמחה הודו לו על שניאות למלא בקשתם, והבטיחו להזמינו גם להבא.

מעשה שאידע באנגליה שלאחד הגויים נולד בן ראשון, וכיון שמנהג אותה משפחה היה למול את בניהם, כפי שנוהגים כיום הרבה מהגויים בעולם מטעמי בריאות או דת, הזמינו את שכנם היהודי שהיה מוהל במקצועו למול את בנם.

השכן היהודי שחפץ לשמור על יחסי שיכנות תקינים, גיאות לבא לעזור לשכנו ולעשות את מבוקשו. המוהל הגיע ביום ובתאריך שנקבע לבית השכן, עם תיקו בידו, הוציא את כליו לעיני כל הנוכחים שנאספו במקום, עשה את מלאכתו, חתך וחבש, ואסף את כליו חזרה לתיק. איחל מזל טוב לבעלי השמחה, והודיע שסיים את מלאכתו, ופנה לצאת לדרכו.

כשראו זאת בני הבית, טענו בפניו שכל מה שהזמינו אותו זה בגלל שראו שכאשר הוא מל אצל היהודים הוא מוציא דפים וקורא בקול, ועושה טקס שלם סביב כל המילה, ולמה רק אצלם קיצר הוא במלאכתו, ועשה רק רבע מהטקס?.

איצ'ר העצות

טיפ למוהל

האנטיביוטיות. כך ירוויח שהוא המליץ, והרופא הוא זה שיקח את האחריות. ההורים הרבה יותר נוטים לסלוח לרופא על טעויות בקביעת תרופות מאשר למוהל שהתערב וטעה (מקו הברית שמספרו: 02-6214767).

בכל מקרה שנראה למוהל להמליץ לשים משחה אנטיביוטית, מומלץ שרק ימליץ להורים לשאול רופא משפחה איזו משחה לתת, ולא יתן על דעת עצמו, מחשש אלרגיה לחלק מהתרופות

אוצר המכתבים

מכתבים למערכת

מכתב א':

יישר כח על הגליון הנכבד, אבקש אם ניתן לשלוח לי גם את גליון 1. רציתי להציע אם ניתן להוסיף מדור פסקי הלכה מאת גדולי ההוראה, היות והרבה מהמוהלים זוכים לשמש את אחד מגדולי ההוראה בשאלותיהם, או לפחות לשמש כמוהלים בבריתות בהם הם סנדקים, ועולה בידם מפעם לפעם לברר ולשמוע מפיהם פסקי הלכה או הנהגות חשובות בענייני ברית מילה, שיכולות להיות לענין ולעזר רב לכלל המוהלים.

ואסיים בברכה שתזכו להמשיך ולשדרג במה זו לתועלת ציבור המוהלים

א.כ. רחובות

מכתב ג':

אבקש מהציבור אם ניתן לקבל מידע הלכתי לגבי האופן המקובל להתאמן למול על כריתת ערלת גויים, מהם צדדי ההיתר והאיסור בזה, אם תואילו לקבץ את החומר ולפרסמו לרבים בגליונות הבאים. כמו"כ מגליון 1 כבר חיכינו לגליון הבא, אבקש אם ניתן להוציא גליונות תכופים יותר.

האולה ג.ח. כ"ב

תגובת המערכת: נשמח לקבל מציבור הקוראים כל מידע ופסקי הלכה בענין, ולרכזו באחד הגליונות הבאים.

מכתב ד':

בענין דלקת עיניים בברית מילה, רציתי להביא לידיעת הקוראים את הנכתב בספר שיעורי תורה לרופאים ח"ב סי' ק"ה שכתב לגבי הטענה שרופאי העיניים אינם רואים כל בעיה למול תינוק עם דלקת, וז"ל: "שאלתי שאלה זו את מו"ח מרן הגר"ש אלישיב שליט"א [זצ"ל], והשיב לי אילו היו הרופאים מבינים את דברי חז"ל שאמרו שורין דעינא בליבא תליא והיו אומרים שנשתנה הטבע היינו סומכים על דבריהם, אך מאחר ואינם מבינים כלל מה שאמרו חז"ל, אם כן בהכרח שחסרים לנו ידיעות בנושא זה ואין בסמכותנו לקבוע שנשתנה הטבע". ועיי' בספר מילה שלמה עמ' תי"ב שאלה ז' תשובת הגר"פ שיינברג זצ"ל בענין זה.

ישר כח. ב.צ.ר. אירושלים

מכתב ב':

תודה על הגליון הנפלא, חיזקו ואימצו. במדור עצות למוהלים המלצתם על השימוש בדבק '4T'. חיפשתי אותו בחנות ומצאתי. שמו כנראה לא נכתב נכון, אלא 'FORTE'. חיזקו ואימצו.

בברכה א.כ. א' בק

מכתב ה':

ומיד לפנות לטיפול, והלך אח"כ לרופא אחר שאמר שאפשר לעשות ברית היום ללא כל חשש.

גם שמעתי מהרב דוד שטיין מירושלים [ד"ר שטיין הידוע] שאמר שמעולם לא שמענו ולא ראינו מי שידחה ניתוח או כל טיפול מורכב מחמת שלמטופל יצאה הפרשה מעיניו!!! ורק באופן שיש הפרשה בתוספת אדמימות שמראה על דלקת יש מקום להתחיל לחשוש.

ולכן נראה לי שעיקר התועלת מהגידון שהבאתם הוא להעלות ולהעמיד את הצדדים הדק היטב, בכדי שיוכלו לקבל משקל נכון לכל השאלות הרבות המתעוררות בעניינים אלו, שהוא דבר עצום ומועיל ביותר!, ובזה יהיה ניכר לכל החשיבות הרבה בבמה מכובדת זו של גליונכם - גליונינו - שלי ושל כל המוהלים, יישר כח גדול בשם כולם!!!

י.ע. ביתר עילית

בענין מילה כאשר יש דלקת עיניים, עיי בספר אמרי יעקב לג"ר יעקב מאיר שטרן שליט"א, ח"ב תשו' צ"א שהחמיר בענין. ומאידך שמעתי שהג"ר דוד מורגנשטרן שליט"א מירושלים תלמיד הגרי"ש אלישיב רגיל להורות להקל בענין [מחמיר בהל' מילה בזמנה] וסובר שאין כלל מציאות דלקת בלי שתהא העין אדומה או שיהיו העפעפיים נפוחות, ואין להפרשות מהעין כל משמעות, וגם במקרה של אדמימות ונפוחות, רמת חריפות הדלקת נקבעת לפי יעילות הטיפול שכלל שעבר מהר אות הוא שלא היתה חריפה. וכן שמעתי מרופאים בעירנו.

כבאז רב 6.8. בית שמש

מכתב ו':

בענין דלקת עיניים, נראה לי שהוא מהדברים שלעולם לא נוכל להגיע לדעה אחת, וידוע לי על תינוק שהיתה לו הפרשה בעין ביום הברית, והלך לרופא עיניים מומחה שאמר לדחות את הברית

איצור האמרות

אמרות ופתגמים בענין ברית מילה

המילה בשם "ששון", ש"ששון" זה בגימטריא "דם ברית" = שניהם כמנין 656. (המוהל הרה"ג מנחם מנדל פוקס שליט"א)

בפסוק "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" (אסתר ח, טז). ודרשו בזה בגמ' (מגילה ט"ז) אמר רב יהודה אורה זו תורה, ושמחה זה יום טוב, וששון זו מילה, ויקר אלו תפילין. ונראה לרמוז בזה שנקראה

מערכת "אוצרות הברית"

פונה בזה למוהלים ורבנים הרוצים לקחת חלק בגיליון זה ולהעלות על גבי הכתב מאמרים בהלכה ומנהג, בענייני רפואה ובאומנות המילה, דברים אשר יכולים להביא תועלת לזיכוי הרבים.

ניתן לפנות למערכת בכתובת: c0504111050@gmail.com או בטל' 02-6427221

לקבלת גיליון זה ולרישום לקבלת גיליונות הבאים
ניתן לשלוח למייל הנ"ל

כמו"כ ניתן לשלוח חומר גם למדורים דלהלן:
סיפורים ועובדות על מילה - גנוזות - שאלות ותשובות
- מכתבים למערכת - ועוד.

בברכת התורה
המערכת

מיטות אור

להורדת צהבת לפני ברית

רפואי (לא סגולי) יעילות מוכחת
מאושר ע"י משרד הבריאות האמריקאי (FDA)

ירושלים - בני ברק - בי"ש - אשדוד - מודיעין עילית

02-663-6557

המרכז לרפואת ילדים ונשים